

Zakládání waldorfské mateřské školy

Miroslava Knedlová

Bakalářská práce
2010

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Miroslava KNEDLOVÁ**

Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Zakládání waldorfské mateřské školy**

Zásady pro vypracování:

Zpracování teoretické části na základě četby odborné literatury

Zpracování základních témat teoretické části

Tvorba metodiky pro kvalitativní i kvantitativní výzkum

Aplikace výsledků výzkumu

Uvedení praktické části do praxe

Doporučení pro další praxi

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BOM, P., HUBER, M. Průvodce péčí o děti od 1 do 4 let. Hranice: Fabula, 2005.

GLÖCKLER, M. Chodit, mluvit, myslet: O vývoji malého dítěte od početí a v prvních letech života. Brno: Malvern, 2007.

GRUNELIUSOVÁ, E. Výchova v raném dětském věku: Školky s waldorfskou pedagogikou. Přerov: Baltazar, 1992.

SMOLKOVÁ, T. Dítě v úctě přijmout: Vzdělávací program waldorfské mateřské školy. Praha: Maitrea, 2007.

SMOLKOVÁ, T. Na cestě od lilie k růži: Skutečná pedagogika začíná tam, kde se učitel učí přinejmenším tolik jako dítě. Praha: Maitrea, 2008.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Eliška Zajitzová**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **10. února 2010**

Termín odevzdání bakalářské práce: **7. května 2010**

Ve Zlíně dne 10. února 2010

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaložena (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů § 47b Zveřejňování závěrečných prací

(1) Vysoká škola nevyjádřeně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

ABSTRAKT

Cílem práce je představit waldorfskou pedagogiku a její možné uplatnění ve Zlínském kraji. Především v praktické části se autorka věnuje projektu na založení waldorfské mateřské školy, analýze vzniku podobných zařízení v ČR a možnostem ve Zlíně a okolí. Bakalářská práce je z velké části popisem projektu na založení waldorfské mateřské školy a jeho průběžné realizace.

Klíčová slova:

Waldorfská pedagogika, předškolní pedagogika, mateřské centrum, mateřská škola, spolupráce s rodiči

ABSTRACT

This work is aimed at waldorf pedagogy and its possible utilisation in region of Zlin. The part of practice contains a project of waldorf kindergarten foundation including analysis of foundation of similar schools in the Czech Republic and analysis of potentialities in Zlin and its surroundings. This bachelor work is mainly a description of a project of waldorf kindergarten foundation with notes of progressive realization.

Keywords:

Waldorf pedagogy, pre-school pedagogy, maternity centre, kindergarten, cooperation with parents

MOTTO

„Člověk by neměl ve svém srdci touhu, kdyby neexistovala naděje na její splnění.“

(neznámý autor)

„Výsledkem myšlení nemá být pocit, ale čin.“

(Vincent van Gogh)

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Elišce Zajitzové za odborné vedení práce, cenné rady a také velkou ochotu při realizaci přednášek v rámci projektu.

Dále bych chtěla vyjádřit díky všem členům a příznivcům občanského sdružení Přátelé harmonické výchovy, především Ing. Lence Jabůrkové a Mgr. Petře Křížové, bez jejichž pomoci by se projekt nemohl uskutečnit v tak velkém rozsahu.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 VZNIK A VÝVOJ WALDORFSKÉ PEDAGOGIKY	12
1.1 VZNIK WALDORFSKÉ PEDAGOGIKY	12
1.2 POČÁTKY A VÝVOJ WALDORFSKÉ PEDAGOGIKY V ČR	13
1.3 SOUČASNOST ČESKÉHO WALDORFSKÉHO ŠKOLSTVÍ.....	15
2 PRINCIPY WALDORFSKÉ PEDAGOGIKY	16
2.1 OBECNÉ PRINCIPY WALDORFSKÉ PEDAGOGIKY	16
2.1.1 Cíle waldorfské pedagogiky	16
2.1.2 Specifika ve waldorfském vyučování.....	18
3 WALDORFSKÁ PŘEDŠKOLNÍ PEDAGOGIKA	21
3.1 SPECIFIKA WALDORFSKÉ PŘEDŠKOLNÍ PEDAGOGIKY	21
3.2 WALDORFSKÁ PŘEDŠKOLNÍ PEDAGOGIKA U NÁS	26
II PRAKTICKÁ ČÁST	29
4 CÍLE A CHARAKTERISTIKA PROJEKTU	30
4.1 CÍL PROJEKTU	30
4.2 PŘEDPOKLADY	31
4.3 METODY PRÁCE K JEDNOTLIVÝM DÍLČÍM CÍLŮM.....	31
4.4 PŘÍNOS PRÁCE A PŘEDPOKLÁDANÉ VÝSTUPY.....	33
5 REALIZACE PROJEKTU	34
5.1 ANALÝZA MOŽNOSTÍ VZNIKU WALDORFSKÉ MATEŘSKÉ ŠKOLY V ČR.....	34
5.1.1 WMŠ Dusíkova, Praha.....	34
5.1.2 WMŠ Koněvova, Praha.....	35
5.1.3 MŠ Nedvědova – waldorfská třída, Olomouc	35
5.1.4 MŠ alternativní, Ostrava	35
5.1.5 MŠ Maitrea, Sluštice u Prahy.....	36
5.1.6 Srovnání se zahraničím (WMŠ Sorgues – Avignon, Francie)	36
5.2 VÝCHOZÍ STAV PRO WALDORFSKÉ ŠKOLSTVÍ VE ZLÍNSKÉM KRAJI	37
5.2.1 Dotazníkové šetření mezi veřejností	38
5.2.2 Dotazníkové šetření mezi zlínskými mateřskými školami.....	41

5.3	PROPAGACE WALDORFSKÉ PŘEDŠKOLNÍ PEDAGOGIKY NA ZLÍNSKU.....	42
5.4	FINANČNÍ ZAJIŠTĚNÍ A PRÁVNÍ FORMA.....	44
5.5	HLEDÁNÍ PROSTOR	45
5.6	NAVRŽENÉ PROJEKTY NA VZNIK WALDORFSKÉHO PŘEDŠKOLNÍHO ZAŘÍZENÍ.....	47
5.7	SHRNUTÍ PRŮBĚHU PROJEKTU.....	47
5.8	MOŽNOSTI A DOPORUČENÍ PRO DALŠÍ VÝVOJ.....	49
	ZÁVĚR	51
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	53
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	55
	SEZNAM PŘÍLOH.....	56

ÚVOD

Současná společnost se bezesporu potýká s mnoha sociálními problémy. Z těch, které se týkají následující práce, jsou to především otázky mezilidských vztahů, spolupráce, sociálně patologické jevy ve výchově dětí a mládeže, ale také dospělých, a mnohé další zasahující do oblasti morálních kvalit člověka.

Jako budoucí sociální pedagog si často kladu otázku, jak těmto „nedostatkům“ společnosti předcházet – neboť, jak je známo, represí společnost nedojde k uzdravení. V životě jsem měla možnost seznámit se s jedním z alternativních pedagogických směrů – s waldorfskou pedagogikou – a do jisté míry ji také studovat a uplatnit ve své praxi.

Systém waldorfského školství nabízí právě rozvoj morálních kvalit a prosociálního citění člověka. Tuto „vlastnost“ waldorfské pedagogiky již měli možnost „ochutnat“ mnozí rodiče a děti v zahraničí, ale také u nás. Jak ukazuje zkušenost, waldorfské prvky nestačí pouze implementovat do výuky na klasických školách, ale vyžadují svůj ucelený systém. Proto jsem se rozhodla možnosti tohoto systému nabídnout i zlínské veřejnosti.

Město Zlín patřilo již v „dobách Tomáše Bati“ k městům s rozvinutým „sociálním citěním“ a v rámci „baťovské firemní politiky a kultury“ také do jisté míry k reformátorům vzdělávání.

V úvodu nebývá zvykem zdlouhavě citovat, avšak já si na tomto místě dopřeji výjimku, abych upozornila na jistou spojitost waldorfské pedagogiky s městem Zlínem a jeho „baťovskou tradicí“, a uvedu úryvek z knihy „Průvodce českou anthroposofií“, kde se píše:

„O účincích waldorfské pedagogiky na děti leccos napovídá zpráva z návštěvy první německé waldorfské školy ve Stuttgartu, kterou v roce 1924 podali tehdejší ředitelé zlínských škol H. Rada a R. Lang a okresní školní dozorce V. Sehnal. Ti byli vysláni s podporou Baťovy továrny, aby poznáním zahraničních škol mohli lépe posoudit úroveň škol domácích.

Vyšlo roku 1924 v Přerově jako Nové směry ve školství. Ze zápisů Baťovy mise do Německa.

Způsob tohoto vyučování, které ostatně provívá veškeré předměty, má blahodárny vliv na chování dětí. Z hudby budí se smysl pro způsobné jednání a mnohé výstřelky duševního dění mohou býti v pravý čas hudebními prostředky zažehnány, aniž by bylo potřebí

násilně potlačovati probouzející se mladistvé vášně. Navštívili jsme mnoho škol, ale nikde jsme neviděli takového slušného chování. 800 žáků a začek procházelo se na dvoře o hlavní přestávce v 10 hodin. Chlapci si hráli, ale klidně, jinde se procházeli, v hloučku o čemsi rozmlouvali, jinde po jednotlivu pojídali svůj kousek chlebička a nikde dozoru. „Nemáme paragrafů, statutu, nic nezakazujeme,“ praví učitel a výsledky opravdu tak překvapující. Odkud to? Lásky a nadšení vpravdě vzdělaného učitelstva k dětem a povolání. Hluboce se skláním, Vy vzácní lidé, Vaším myšlenkám anthroposofickým. Rozséváte dobro a klidíte lásku a oddanost, prožíváte lásky mateřské a vážnosti (...), obětavost Vaše a trpělivost jsou odměňovány důvěrou rodičů. Škola Vám roste, poněvadž vyrůstá ze zdravých kořenů.“¹

Tato práce si klade za cíl „položít základy“ waldorfské pedagogice na Zlínsku. Jak bude vysvětleno dále, je třeba začít předškolní pedagogikou, proto je tato práce věnována popisu a analýze projektu na založení waldorfské mateřské školy ve Zlínském kraji.

Cíle a dílčí cíle samotného projektu včetně popisu jeho průběžné realizace budou pojednány v praktické části. Teoretická část má naopak za úkol představit stručně waldorfskou pedagogiku v historických souvislostech, pedagogické principy obecné (tedy co se waldorfské pedagogiky týče) a také ty, které konkrétně určují waldorfskou předškolní pedagogiku.

Kromě přípravy samotného projektu a jeho realizace by se práce mohla stát zdrojem inspirace a do jisté míry jakýmsi příkladem dalším organizacím a rodičům, kteří by chtěli uplatnit některou z alternativních pedagogik – především pedagogiku waldorfskou – ve vzdělávacím zařízení, respektive je přímo založit.

¹ HRADIL, R. *Průvodce českou anthroposofií*, Fabula: Hranice, 2002. ISBN 80-8660000-9
str. 110-111

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VZNIK A VÝVOJ WALDORFSKÉ PEDAGOGIKY

Pojem „waldorfská pedagogika“ začíná být ve světě stále známější. Však už také bylo nauce, neboť této alternativě je bez mála 100 let (viz dále). V současné době se s ní počítá jako s plnohodnotnou alternativou „běžné“ pedagogiky a mnohé z jejích metod jsou považovány za „znovu objevené“ pedagogickou vědou. I po necelém století své existence jsou považovány za „moderní metody“.

V následujících kapitolách nastíním stručně, ale pro potřeby této práce dostatečně, historické souvislosti vzniku zmiňované alternativní pedagogiky.

1.1 Vznik waldorfské pedagogiky

První impuls pro vznik dnes nejrozšířenějšího alternativního pedagogického směru vyšel ve *Stuttgartu roku 1919*² z přání ředitele továrny na cigarety Waldorf Astoria (odtud také název „waldorfská“ pedagogika). Ředitel E. Molt si přál založit svobodnou školu, která bude vychovávat děti tak, aby již nikdy nedopustily opakování hrůz první světové války. A to mohlo být ve své době naplněno pouze tehdy, nebude-li škola jako instituce závislá na státní „ideologii“, tedy bude-li zaměřená především na osobnost vychovávaného dítěte, nikoliv na ekonomických a hospodářských požadavcích státu.

E. Molt oslovil se svým přáním švýcarského zakladatele antroposofie³, R. Steinera, kterého tehdy představil jako „sociálního filosofa“⁴. Ten přijel do Stuttgartu se svou přednáškou o vzdělávání.

Původně nedůvěřiví dělníci byli nakonec slovy a myšlenkami R. Steinera natolik nadšeni, že již dva dny po přednášce souhlasili se založením školy, která bude fungovat na Steinerem zmíněných principech. A za necelých pět měsíců šlo již do osmi tříd „Svobodné waldorfské školy“ téměř na 300 dětí, především tedy dětí dělníků.⁵

² STEINER, R. (1993)

³ „moudrost o člověku“, „věda o člověku“

⁴ STEINER, R. (1993)

⁵ STEINER, R. (1993)

R. Steiner sestavil za pomoci učitelů, pro něž pořádal pedagogický seminář, učební plán i metodiku a vyslovil hlavní principy, na nichž by měla být založena výchova člověka. To vše na základě podnětu reálné potřeby (tj. na impulzu E. Molta a jeho dělníků) a zároveň v reflexi současného i historického vývoje společnosti.

„Díky přednáškovým cestám R. Steinera i jeho žáků se waldorfská pedagogika postupně rozšířila do nejrůznějších zemí světa. V současné době pracuje na základě této pedagogiky na tisíce pedagogických zařízení – nejen škol, ale i mateřských školek a léčebně pedagogických zařízení.“⁶

„V roce 1955 (tedy 36 let od založení) existovalo ve světě jen asi 40 těchto škol, za dalších dvacet let, v roce 1975, jich ale existovalo už 100, po dalších pěti letech, v roce 1980, už 200, v roce 1990 jich bylo více než dvakrát tolik – 500, a dnes jich je v 57 zemích světa asi 900.“⁷

Článek ukazuje, že waldorfská pedagogika se stává stále známější a užívanější. To, že se tato vzdělávací a výchovná alternativa nešířila ve větším rozsahu již dříve, můžeme snad přisoudit stavu válečné Evropy, potažmo celého světa, kdy byly možnosti pedagogů a reformátorů značně omezené.

1.2 Počátky a vývoj waldorfské pedagogiky v ČR

Ať již waldorfské či jakékoli jiné alternativní vzdělávání se mohlo v České republice začít svobodně rozvíjet až po roce 1989. Příznivci waldorfského směru se tehdy chopili prvních příležitostí a začali pracovat na osvětě v této oblasti alternativní pedagogiky.

Prakticky „hned po sametové revoluci, ještě v prosinci roku 1989 navázali Heinz Zimmermann z pedagogické sekce v Dornachu (*Freie Hochschule für Geisteswissenschaft*) a

⁶ <http://www.waldorf-brno.cz/clanky.php?section=b9fb541da36ba0>, [cit 2010-01-15], dostupné z www.waldorf-brno.cz

⁷ <http://www.waldorf-brno.cz/clanek.php?id=6b75fba5134bd5>, [cit 2010-01-15], dostupné z www.waldorf-brno.cz

Tomáš Zuzák, waldorfský učitel, oba ze Švýcarska, kontakt s již postkomunistickým ministrem školství Adamem. Nabídli zavedení waldorfské pedagogiky do škol.“⁸

Po podrobném rozboru a posouzení tohoto pedagogického směru se tehdejší ministerstvo školství rozhodlo waldorfskou pedagogiku podporovat, ale ne ji samostatně organizovat. Tedy podpořeny měly být organizace a školy, které se rozhodnou této oblasti věnovat. Ministerstvo samo nemělo toto ani podobné alternativní vzdělávání organizovat ani zavádět do škol.

Aby však vůbec mohla jakákoli waldorfská škola vzniknout, bylo třeba nejprve učitelů vzdělaných v oblasti této alternativní pedagogiky a také obeznámit rodiče se smyslem a principy waldorfské výchovy.

Koncem ledna roku 1990 byl J. Mildeovou a Z. Váňou založen Spolek přátel waldorfských škol. Ten pak po dobu dvou let organizoval vzdělávací přednáškové cykly pro veřejnost v mnoha českých a slovenských městech (v Praze, Brně, Ostravě, Olomouci, Písku, Semilech, Příbrami, Plzni, Pardubicích, Jičíně a Bratislavě).⁹

U Písku zařídil tehdejší místostarosta města K. Samec ubytování pro 50 frekventantů prvního dvouletého kurzu pro waldorfské učitele v České republice. Vyučování bylo zahájeno 23. 8. 1990. Mezi vyučujícími byli především lektoři ze Švýcarska, Německa a Holandska. Pedagogický kurz se uskutečnil na základě osobní iniciativy a také na vlastní náklady několika jednotlivců, kteří měli zájem se v této oblasti dále rozvíjet. Toto první vzdělávání nebylo zastřešeno žádnou větší organizací. Po ukončení kurzu se pak absolventi podíleli na vzniku prvních waldorfských škol v Příbrami, Pardubicích, Písku a Ostravě.

Od roku 1992 až do roku 2001 pak proběhlo za podpory waldorfské asociace ve Stuttgartu několik víceletých vzdělávacích seminářů pro učitele a zájemce z řad veřejnosti.

Od roku 2003 již probíhá soustavná příprava waldorfských pedagogů v seminářích pořádaných každoročně v Praze a občasně na dalších místech České republiky (např. v Ostravě, Písku a Pardubicích).

⁸ <http://www.waldorf.zuzak.com/historie/>, [cit 2010-01-12], dostupné z www.waldorf.zuzak.com

⁹ <http://www.waldorf.zuzak.com/historie/> - [cit 2010-01-12], dostupné z www.waldorf.zuzak.com

Od počátku devadesátých let bylo také organizováno vzdělávání pro učitele waldorfských mateřských škol a pro speciální (tzv. léčebné) pedagogy. Tyto aktivity byly podporovány především vyučujícími z Německa a Holandska. Za Česko je organizovaly pedagožka T. Smolková a doktorka J. Vášová. V návaznosti na tato vzdělávání u nás začaly vznikat první waldorfské mateřské školy a také jedna speciální waldorfská škola v Praze.¹⁰

První waldorfská škola v České republice byla založena již roku 1990 v Písku.¹¹

1.3 Současnost českého waldorfského školství

Ke dni 24. 11. 2009¹² bylo v České republice 11 základních waldorfských škol (včetně škol, které mají ve svém programu třídy s waldorfskou pedagogikou). Tyto školy jsou v Praze, Pardubicích, Příbrami, Písku, Semilech, Ostravě, Brně, Olomouci, Českých Budějovicích a v Plzni.

Waldorfské střední školy (ve formě gymnázia, středního odborného učiliště nebo lycea) jsou v ČR v současné době čtyři (Praha, Semily, Příbram, Ostrava).

V Praze je pak jedna základní a zároveň střední waldorfská škola speciální pracující na principech waldorfské léčebné pedagogiky.

¹⁰ <http://www.waldorf.zuzak.com/historie/> - [cit 2010-01-12], dostupné z www.waldorf.zuzak.com

¹¹ <http://www.waldorf-brno.cz/clanky.php?section=b9fb541da36ba0>, [2010-01-12]

¹² <http://www.waldorf-brno.cz/clanek.php?id=6b75fba5134bd5>, [2010-01-12]

2 PRINCIPY WALDORFSKÉ PEDAGOGIKY

Waldorfská pedagogika, jak předškolní, tak navazující, je založena na mnoha principech, které se někdy liší od principů a přístupů klasické, státem propagované pedagogiky. Jindy se ve waldorfské pedagogice a výchově můžeme setkat s principy, které se vůči klasické pedagogice mohou zdát nevšední, někdy až podivné, po bližším prozkoumání však naprosto odůvodnitelné.

Pro waldorfskou pedagogiku je klíčové vždy vědět, „proč a co dělá“. Znamená to, že cokoli se v rámci této alternativy děje, prezentuje a uplatňuje, je v úzké souvislosti s principy, na nichž tento přístup stojí. Nic není samoučelné, nevysvětlitelné či vázané jen na jeden cíl. Důležitý je zde pojem provázanosti a souvislosti (nejen v návaznosti na učivo, ale také na vývojovou psychologii, individuální vývoj dítěte apod.).

2.1 Obecné principy waldorfské pedagogiky

Často se setkávám se studenty pedagogiky, kteří mne žádají, abych jim vysvětlila principy waldorfské pedagogiky. Když pak metody a přístupy waldorfských pedagogů popisují, reaguje většina studentů slovy: „Vždyť se to zase tolik neliší od toho, co nás teď na pedagogické fakultě učí.“

To je snad pro pedagogiku velmi dobrá zpráva. Přesto však se přístup a uplatňované metody ve waldorfských školách oproti „klasickým“ v praxi stále velmi liší, ačkoli je nutno podotknout, že vždy nejvíce záleží na osobnosti, charakteru a pedagogickém umu každého jednotlivého učitele či vychovatele.

2.1.1 Cíle waldorfské pedagogiky

Podle Rudolfa Steinera¹³ je jedním z hlavních cílů waldorfské pedagogiky vychovávat a vychovat v dítěti *všestrannou a harmonickou osobnost*. Toho se dosahuje mnohými prostředky, základem je však působení nejen na intelektuální stránku dítěte, ale také na jeho volní (pohybovou) a citovou (rytmickou, uměleckou a sociální) stránku. Lze také hovořit o

¹³ STEINER, R. (1993)

tom, že se zatěžují obě mozkové hemisféry stejně a působení na dítě se tak v tomto smyslu samo o sobě snaží být harmonické.

Tento cíl zároveň vede ke splnění cíle možná vůbec nejdůležitějšího, a tím je „svoboda“ dítěte. O waldorfské pedagogice se mluví také jako o „*výchově ke svobodě*“. Tento pojem je však často mylně vykládán tak, že se dětem dostává ve výchově mnoho svobody (ve smyslu liberálního výchovného stylu) a děti pak nejsou schopny obstát nejen ve výuce, ale ani v budoucím životě. Na tomto místě je třeba uvést informaci o „svobodě“ na pravou míru. Waldorfská pedagogika si klade za cíl vychovat děti tak, aby se ve svém budoucím životě, s příchodem dospělosti (kdy jsou již schopny se skutečně svobodně rozhodovat za svou vlastní osobnost), mohly rozhodnout, kam se chtějí ve svém životě ubírat, které ze svých vlastností a schopností budou dále rozvíjet, jakého budou „světonázoru“ a případného vyznání atd. To apriori vůbec neznamená, že se uplatňuje liberální výchova. Mnohem více prostoru zde má výchova demokratická, v útlém věku dítěte pak s jistou mírou nadřazenosti můžeme hovořit dokonce o autoritativním přístupu. Ten však vychází z přirozené autority dospělého vůči dítěti. Učitel je vzorem hodným napodoby, s velkou mírou sebeznanění a nadhledu.

Z dalších cílů je třeba také jmenovat *zdravé sebevědomí*. Jedním z prostředků, kterými se této vlastnosti nebo lépe „stavu osobnosti“ ve waldorfské pedagogice dosahuje, je slovní hodnocení, v němž by mělo převažovat hodnocení pozitivní – vyzdvihující kladné aspekty činnosti dítěte a jeho vlastnosti (vycházíme z předpokladu, že se u každého dítěte setkáme s oblastí v níž vyniká, respektive v některých oblastech je ve srovnání sama se sebou lepší). Waldorfská pedagogika staví všechny předměty na stejnou úroveň, a tak mají stejnou váhu umělecké předměty (výtvarná, hudební výchova atd.), pohybová výchova, řemeslo i tzv. hlavní předměty (matematika, český jazyk, fyzika, dějepis,...).

Důležitá je ve waldorfské pedagogice také *spolupráce a rozvoj sociálních dovedností* vůbec. Pojem spolupráce bychom zde mohli jmenovat ve dvou rovinách. Tou první je spolupráce na úrovni mezi spolužáky. Waldorfská pedagogika upřednostňuje spolupráci před soutěží a soutěživostí. Zde lze namítnout, že soutěživost patří mezi přirozené vlastnosti člověka a neměla by se opomíjet. Možná také proto, že společnost je dnes soutěží přesytená a je tak dětem „příkladem“ vzorem, věnuje se waldorfský učitel naopak spolupráci, jíž je třeba se učit a rozvíjet ji. Jen málokdo totiž v životě uspěje jako „solitér“ a vzájemná spolupráce je pak jediným klíčem k úspěchu, ať už se člověk pohybuje v jakékoli

oblasti profesního či osobního života. Druhá rovina spolupráce se rozvíjí mezi školou a rodiči, přičemž zástupcem školy je zde učitel. Rodiče docházejí pravidelně na třídní schůzky (které se konají zpravidla jednou za měsíc), jsou součástí rodičovského sdružení, podílejí se na rozhodování a chodu školy. Pomáhají při „mimovýukových“ aktivitách (jarmarky, průvody, slavnosti,...) a často se také zapojují do výuky.

Další cíl waldorfské pedagogiky je vedení žáků k *přirozené touze po vzdělání*. To znamená, že pro waldorfského učitele není primárním cílem děti zahltit informacemi, ale naopak živým vyučováním a příkladem podnítit v žácích zvědavost, chuť bádát a hledat souvislosti. Žáci si tak ze školy mohou odnést schopnost samostatně se vzdělávat (ve významu dnešního pojmu „celoživotního vzdělávání“) a budou se aktivně zajímat o svět a dění v něm.

A ještě jeden velmi důležitý cíl bych ráda zmínila. Jsou jím *morální kvality*, které dítě absolvováním waldorfské výchovy do sebe pojímá. Žáci si do života možná neponesou „maximální možný soubor informací“, kterých dnes v souvislosti s vědou, moderní technikou a časem přibývá. Mnohem důležitější je pak na straně druhé pro waldorfského učitele probudit v dětech morální a také prosociální citění. To je kvalita, kterou si žáci mohou odnést do života a využít ji za jakýchkoli podmínek, stavu společnosti apod. Nedostatečná morálka je dnes podle mnohých jednou z příčin negativních jevů ve společnosti, a těch se chce waldorfská pedagogika vyvarovat.

Waldorfský učitel si klade otázku, pro jakou dobu dítě vychovává. Současným trendem je výchova a vzdělávání dětí pro potřeby dnešní společnosti. Než se však do ní budou moci žáci zapojit, uplyne ještě dlouhá doba. Od nástupu školní docházky to může být až 20 let (i s vysokoškolským studiem). Kdo ví, kde bude společnost za tu dobu a co bude dítě svěřené do péče pedagogů pro svůj život a uplatnění ve společnosti potřebovat? Jedinou jistotu máme právě v morálních kvalitách a sociálním vnímání. Přesto se tím waldorfská pedagogika nezříká povinnosti předat dětem potřebné znalosti a dovednosti, které současná společnost vyžaduje.

2.1.2 Specifika ve waldorfském vyučování

Specifik ve waldorfském vyučování je velké množství. Ráda bych teď jen stručně zmínila některá z nich, a to především ta nejznámější, patřící již k základnímu vzdělávání. Ta, která jsou důležitá pro předškolní pedagogiku představím blíže později.

V této kapitole jde tedy o nástin specifik, která prolínají waldorfskou pedagogikou ve všech stupních vzdělávání.

Velmi důležitý je ve vyučování *rytmus* – a to jak denní, tak týdenní i roční. V denním rytmu se střídají činnosti myšlenkové, volní i citové oblasti. Rytmus se projevuje také v mnoha básních, říkankách a písních, nebo v početních cvičeních apod. Rytmem je inspirováno i tzv. *epochové vyučování*. Jedná se o hlavní vyučování, které tvoří základ dne. V jedné epoše se vyučuje některému z „hlavních“ předmětů (např. český jazyk, matematika, formy, přírodověda, zeměpis, fyzika...). Cizí jazyky, rukodělné práce, výtvarná výchova, tělesná výchova, eurytmie¹⁴ a další se pak vyučují v následujících „klasických vyučovacích jednotkách“. Jeden předmět v rámci epochy se vyučuje v kuse dva až čtyři týdny.

Důležitá jsou také mnohá *umělecká cvičení*, která jsou ve waldorfské pedagogice spojována především s oblastí volní a citovou. Rudolf Steiner také ve své knize „Výchova ke svobodě“ zmiňuje „*živé slovo*“. To v podání waldorfských pedagogů znamená vyprávění (pohádek, bajek, příběhů literárních hrdinů apod.). „Živé“ je zde slovo nejen proto, že učitel vypráví zpravidla nazpaměť, i recitace probíhá bez „taháků“ a nápovědy, ale především proto, že učitel za svými slovy vnímá smysl, přináší s nimi určité vlastní prožitky a představy, a tím slovu dává imaginární život („život v obrazech“).

Další „zajímavostí“ je *absence učebnic*. Ty nahrazují tzv. *epochové sešity*, které jsou bez linek a velkého formátu (A4, někdy A3). Ty si žáci vedou tak, že je doplňují kresbami, grafy, příběhy apod. Sešity jsou svým způsobem jakýmiś deníky, které zachycují práci a zážitky z vyučování. Protože sešity jsou prakticky jedinou trvalou pomůckou žáků, vedou je k přesnosti v grafickém projevu, trpělivosti a pečlivosti. V pozdějším věku pak žáci užívají encyklopedií a knih, z nichž čerpají informace. Často také pracují s novinami, seriózními časopisy a jinými, a tak učebnice, které jsou mnohdy samoúčelné, vůbec nepotřebují.

Zajímavý je předmět „*kreslení forem*“, který nejspíš zatím nenajdeme v jiné než waldorfské pedagogice. Ten se především v první třídě objevuje jako samostatný předmět

¹⁴ Eurytmie je speciální předmět vyučovaný na waldorfských školách, připodobitelný k tělesné výchově. Zakladatelem je R. Steiner. Eurytmie může být zaměřením pedagogická, umělecká nebo léčebná.

epochového vyučování. Má žákům pomoci nejen s přípravou na psaní, ale také jim zprostředkuje zážitky v oblasti citu a vůle, a vlastně ani myšlení není opomenuto. Žáci se pak například lépe orientují v prostoru i v rámci vlastního těla.

Specificky se zachází s barvami. Využívají se **barvy** akvarelové a dále pak voskové pastely (kulaté, ale především speciální „voskové bločky“). Užívání konkrétních barev je často dáváno do souvislosti s ročním obdobím a probíranou látkou.

Patrná je také snaha o využívání pouze **přírodních materiálů** (dřevo, vlna, kovy, apod.), s nimiž se prakticky pracuje a jimiž jsou žáci obkloповáni. I voskové pastely jsou tak například ze včelího vosku a rostlinných pigmentů, akvarelové barvy pak pouze z rostlinných pigmentů apod.

Učitel využívá **znalostí v oblasti temperamentů** a ty také prakticky využívá v oblasti přímého i nepřímého působení na své žáky. Zvykem bývá, že třídní **učitel vede své žáky od první až do poslední třídy** a učí zpočátku všechny předměty (do co nejvyššího věku žáků, prakticky až do doby, kdy již jeho odborné znalosti nestačí „sytit touhu dětí po poznání“ - to bývá kolem sedmé či osmé třídy ZŠ). Tato praxe umožňuje učiteli propojit jednotlivé předměty a využívat již naučené znalosti a dovednosti. Zároveň má učitel možnost dokonale poznat chování, potřeby i „nitro“ svých žáků a s tímto následně pracovat.

Diskutovaná je otázka autority a svobody. Postavení učitele vůči žákům se z autoritativního (vycházejícího z přirozené autority učitele v první třídě – v předškolním věku je to autorita dospělého jako takového) mění s přibývajícím věkem dětí na „partnerské“ tak, aby odpovídalo vývojovým fázím a potřebám žáků.

Specifik ve vyučování by se na poli waldorfské pedagogiky opět našlo ještě mnoho, dala by se všelijak třídit a dělit, klasifikovat, pojmenovávat a řadit, to však není cílem této kapitoly.

3 WALDORFSKÁ PŘEDŠKOLNÍ PEDAGOGIKA

Předškolní pedagogika má v rámci celé waldorfské pedagogiky své jasné místo. Rudolf Steiner považoval předškolní výchovu za nejdůležitější období v celém pedagogickém procesu, kdy na vychovatelích leží největší zodpovědnost a možnost do nejvyšší míry formovat budoucí cestu dítěte, ovlivnit jeho zdraví, charakter a morální vlastnosti včetně toho, jakým způsobem bude dítě dále nazírat svět a rozumět mu v souvislostech.

V kapitolách, které budou následovat, bych ráda popsala specifika předškolní výchovy z pohledu waldorfské pedagogiky a také shrnu současný stav waldorfské předškolní pedagogiky v Čechách a na Moravě.

3.1 Specifika waldorfské předškolní pedagogiky

Hlavní zásady¹⁵:

Plnohodnotné dětství

Mezi hlavní zásady waldorfské pedagogiky předškolního věku patří uznávání dětství jako plnohodnotné fáze lidského vývoje. Dětství je dnes často nahlíženo jako jakási „přípravka na dospělost“. Vychovatelé se snaží dítě co nejrychleji připravit na život dospělého, samostatného člověka, aniž respektují vývojové zvláštnosti dětí. Stejně tak je dnes v klasickém pedagogickém přístupu jen málo využíván potenciál dítěte a jeho schopnost učit se specifickým způsobem, který máme v největší míře právě v dětství.

Nápodoba

Ke specifickému způsobu učení v raném dětství (od narození až do věku přibližně sedmi osmi let) patří schopnost napodobovat. Jedná se o první učení v životě dítěte vůbec, a proto je nejpřirozenějším způsobem učení a poznávání světa. Waldorfská pedagogika tedy nápodobu využívá až do posledních okamžiků – ještě v první a druhé třídě - podle dané skupiny dětí. Nejdůležitější je však tento způsob učení pro předškolní pedagogiku. Ve školce se děti učí výhradně pozorováním a nápodobou. Podstatné je poskytnout dětem vhodné vzory k napodobování. Učitelka má být vzorem, nejen co se týká vnějších činností,

¹⁵ GRUNELIUSOVÁ, E. (1992), SMOLKOVÁ, T. (2007, 2008)

ale především vzorem morálním, myšlenkově ušlechtilým, upřímným a opravdovým. Vychovatelé by měli ze svého okolí a především sami u sebe eliminovat všechny jevy, které by děti neměly napodobit.

Pozitivní přístup

Waldorfská pedagogika určuje dětem přesné hranice. Někdy se v předškolní pedagogice označují jako „pravidla hry“, neboť děti hru milují a ke každé hře pravidla neoddsutovatelně patří. Tato pravidla jsou nutná k zachování určitého řádu dne, bezpečného prostředí a zdraví dětí. V každém dalším případě waldorfská pedagogika šetří zákazy a vůbec pojmem „ne“. To má hned několik důvodů. Jedním z nich je dodat nezbytnému zákazu absolutní významnost a nutnost respektovat jej. Pokud své „ne“ používáme příliš často a navíc se později necháme „přemluvit“ a svůj názor změníme, vede to dítě k přesvědčení, že diskuzí, hádáním či jiným přemlouváním a „škemráním“ mohou vždy dosáhnout svého. Navíc často dáváme dětem zákazy, které nám (ať již vědomě či nevědomě) mají ušetřit práci, ačkoli činnost, kterou zakážeme, není nikterak ohrožující či nebezpečná. To pak v pozdějším věku vede u dětí k nutkání porušovat jakékoli zákazy – i ty, které již mají své oprávnění z důvodu ohrožování zdraví apod.

Z podobného důvodu se na děti nekřičí, vždy se nejprve hledají jiné způsoby řešení, aby v dítěti opět nevzniklo přesvědčení, že křikem a útlakem druhých lze dosáhnout svého. Stejně je to pak i s tělesnými a jinak agresivními tresty (pohlavky, nadávky,...), které však ani klasická pedagogika neuznává.

Rytmus

V životě každého člověka je důležitý rytmus – rytmus dne, rytmus v práci, jistý řád týdne, měsíce a roku. V dětském věku platí potřeba rytmu obzvláště. Dítě se narodí do naprosto neznámého světa. Aby ho mohlo začít objevovat, poznávat a chápat, musí mít nejprve své jistoty, o které se bude moci opřít. Takové jistoty přináší právě rytmus. Cokoli, co se opakuje, o čem dítě ví, že opět přijde, že se bude dělat, působí blahodárně. Rytmus ve waldorfské pedagogice začíná od těch „nejmenších“ rytmů v písních, básních a cvičeních a pokračuje přes rytmus dne, týdne a nakonec celého roku tak, jak jej můžeme sledovat při průchodu všemi ročními dobami.

Řeč je o jakémsi řádu, rituálech a opakujících se činnostech a povinnostech. Mohli bychom sem zahrnout také již zmíněné hranice („pravidla hry“), které dítěti usnadňují vý-

běr a rozhodování a opět jsou platnými normami, na něž se děti mohou spolehnout a cítit se tak do nejvyšší možné míry „pány nad svou situací“.

Respekt

Na předchozí zásadu navazuje zásada respektu. Jak dítě, tak dospělý musí respektovat závazná pravidla bez výjimky – např. je-li ve třídě zakázáno házet s hračkami, není možné, aby pak s nimi kdokoli házel, byť by to byl dospělý a měl pro to rozumný důvod – především menší děti mají problém „rozumová“ vysvětlení plnohodnotně chápat a budou pak naše chování napodobovat, protože slovní zákaz se stane po našem příkladu „neplatným“ či „nepochopitelným“. Ze strany vychovatele je pak nutný jistý vnitřní respekt každého dítěte jako individuality, jako samostatné a nám rovné bytosti. Tento se však neprojevuje volnou výchovou – děti se mohou samostatně rozhodovat a dostat tolik svobody, kolik je přiměřené jejich věku, vývoji a schopnostem.

Fantazie a volná hra

Velmi důležitým prvkem ve výchově malých dětí je volná hra, která patří k nejpřirozenějším projevům dětí předškolního věku a v níž se uplatňuje – respektive zrcadlí – nápodoba. Volná hra umožňuje dětem svobodně rozvíjet fantazii, motoriku, učit se sociálním vztahům a dávat možnost uplatnění volným projevům nenásilnou, naprosto přirozenou cestou.

Program waldorfské mateřské školy¹⁶:

V následujícím programu předkládám všechny podstatné činnosti a uplatňované principy, které se střídají v rytmu týdne waldorfské mateřské školy, beze snahy porovnávat program v klasické a waldorfské škole.

V programu každé waldorfské mateřské školy hraje důležitou roli rovnováha mezi volnou hrou dětí a mezi společnou tvůrčí činností vedenou učitelkou.

¹⁶ Popsáno na základě osobních návštěv českých a zahraničních škol, pozorování a rozhovorů s učiteli

Nyní se pokusím popsat rytmus dne a týdne tak, jak probíhá ve waldorfských mateřských školách, ačkoli tento popis bude jen orientační. Průběh dne i týdne si každá škola stanovuje dle svých potřeb a možností, vždy však zahrnuje výše zmíněné zásady.

Každý všední den ve waldorfské školce má svůj rytmus a pevně stanovený průběh. Děti se mohou například scházet postupně a věnovat se nejprve volné hře. Následovat může společné pozdravení, rytmická cvičení a hry. Každý den je také nesen v duchu jiné společné činnosti (jeden den v týdnu se peče chleba, další den děti malují akvarelovými barvami apod.). Taková společná činnost se většinou uskutečňuje před svačinou, na jejíž přípravě se v ideálním případě děti mohou podílet. Po svačině obvykle vycházejí děti ven k volné hře na zahradě, kde mohou libovolně volit mezi různými činnostmi od běhání, sáňkování v zimě, rytí záhonu na jaře a na podzim, hrou na pískovišti, lezení po stromech a jiných k lezení uzpůsobených kládách a průlezkách a mnohým dalším. Před obědem mohou děti pomáhat s prostíráním a servírováním jídla, před samotným jedením často ještě proběhnou prstová cvičení s říkankami, průpověď a společné přání chuti. Po obědě se opět děti podílejí na úklidu nádobí, často jej mohou samy umývat. Odpoledne je běžný spánek, a než si rodiče děti ze školky převezmou, věnují se děti volné hře venku či v prostorách školy.

Společné činnosti

Mezi společné činnosti, které se v týdnu střídají a z nichž každá má vyhrazený právek jeden den, patří malování akvarelovými barvami, pečení chleba či příprava müsli, modelování, eurytmie, někdy kreslení voskovými bločky a příprava polévky či ovocného salátu. V některých školkách pak mezi samostatné společné činnosti zařazují také hudbu či muzikoterapii.

Malování

Malování akvarelovými barvami přírodního původu je specifickou činností, při které nemá jít o dokonalý výsledek – výkres, ale především o proces tvoření, míchání barev a prožitky dětí při tomto „kouzlení“. Zpravidla se užívají maximálně tři barvy – základní – žlutá, modrá a červená, z nichž mohou děti namíchat všechny ostatní barvy. Toto „barevné omezení“ dětem usnadňuje výběr a umožňuje jim prožít proces vzniku barev a jejich skládání. Výkresy se ve waldorfských mateřských školách obvykle nevystavují. Má to několik

důvodů a jedním z nich je, aby se v dítěti předčasně neprobouzelo nezdravé sebevědomí a touha předvádět se a prosazovat.

Modelování

Ve waldorfských školkách se nejčastěji modeluje z barevného včelího vosku. Ten je naprosto neškodný, děti ho mohou bez ohrožení zdraví formovat, měnit, trhat i ochutnávat, pokud je to právě napadne. Včelí vosk v rukách malých dětí postupně měkne a stává se tvárnou hmotou pro uplatnění fantazie. Proces vede k upevňování vůle a procvičení jemné motoriky. Učitelka při modelování často vypráví pohádku či jiný příběh.

Eurytmie

Specifickou činností je ve waldorfské mateřské škole eurytmie – forma pohybového umění, pracující s rytmem a řečí. Děti se pohybují v hravých formách, často lze pozorovat shodné znaky s dramatickou výchovou. Eurytmie může na děti působit také terapeuticky.

Pečení chleba, příprava müsli

Jeden den v týdnu bývá ve většině mateřských škol věnován přípravě chleba. Děti samy namelou zrní tak, aby z něj byla jemná mouka, s paní učitelkou připraví těsto a společně nebo každý sám uhnětou chleba, které přímo ve školce upečou. V některých školách se výroba chleba pravidelně střídá také s přípravou ovocného müsli. Jinde pak jako další samostatnou společnou činnost děti přinášejí do školky ovoce či zeleninu a sami připravují salát či polévku ke svačině.

Další činnosti:

Vyprávění pohádek, zpěv, říkanky, průpovědi

Mezi další činnosti, které se uplatňují v průběhu každého dne patří pravidelné vyprávění klasických pohádek, zpěv písní, říkanky, básně a průpovědi. Ty jsou buď voleny tak, aby odpovídaly ročnímu období a krajové kultuře a nebo také činnosti, kterou mají uvádět (např. průpověď před jídlem, poděkování po jídle, říkanka při uklízení apod.).

Roční svátky a slavnosti

V průběhu roku jsou pak důležité svátky a slavnosti, které vycházejí z místních krajo- vých a lidových zvyklostí. Slaví se advent, Vánoce, Hromnice, masopust, Velikonoce, letnice (např. otvírání studánek), svatojánská slavnost, svátek sv. Michaela, sv. Martina,

Mikuláš a mnoho dalších. Na většině slavností se také podílejí rodiče, kteří se v ideálním případě velmi zapojují do chodu mateřské školy a dění v ní ovlivňují. Často také velmi pomáhají při různých jarmarcích a prezentaci školy na veřejnosti.

3.2 Waldorfská předškolní pedagogika u nás

V kapitole sledující vývoj waldorfské pedagogiky u nás jsem již zmínila, jakým způsobem do ČR proniklo waldorfské školství i jak se rozvíjelo. Rozvoj základního a předškolního vzdělávání šel tehdy ruku v ruce.

V současné době je v Čechách a na Moravě celkem 7 waldorfských mateřských škol, kterým Asociace waldorfských mateřských škol přiznává status waldorfské školy. Dále v Česku působí 7 mateřských škol a tříd, které pracují na principech waldorfské pedagogiky a jsou jak rodiči tak učiteli vnímány jako waldorfské. Celkem tedy můžeme hovořit o 14 mateřských školách.

V Praze již mnoho let probíhá cyklus tříletého vzdělávání učitelů waldorfských mateřských škol, které zaštiťuje Asociace waldorfských mateřských škol.

Co se týká waldorfských mateřských center, ty v Česku nemají stabilní charakter. Vznikají nová, která však po čase zanikají, a jejich počet se neustále mění. Zájemci o výchovu malých dětí a práci v mateřských centrech se setkávají čtyřikrát ročně ve Waldorfské mateřské škole v Dusíkově ulici v Praze. V rámci tohoto setkávání bylo v lednu 2010 založeno sdružení Kruh mateřských center s waldorfskou pedagogikou.¹⁷

¹⁷ Vlastní zkušenost autorky

PŘEHLED PŘEDŠKOLNÍCH ZAŘÍZENÍ S WALDORFSKOU PEDAGOGIKOU V ČR:¹⁸

Přehled waldorfských mateřských škol (dále jen WMŠ):

- WMŠ Božetěchova, Brno (od září 2009 přesunuta do Žabovřesek)¹⁹
- WMŠ Sluníčko, Písek
- WMŠ Koněvova, Praha 3
- WMŠ Dusíkova, Praha 6
- WMŠ Revoluční, Rovensko pod Troskami
- WMŠ Pod Vartou, Semily
- WMŠ Hruborohozecká, Turnov

Přehled mateřských škol a tříd pracujících na principech waldorfské pedagogiky:

- MŠ Nerudova, České Budějovice
- Dagmar Kuncová, Karlovy Vary – Doubí
- Emílie Vítková, Klatovy 3
- MŠ Boseň, Mnichovo Hradiště
- MŠ Nedvědova, Olomouc
- Sedmikráska 12. MŠ, Příbram
- Haškova, Žďár nad Sázavou

¹⁸ BOOGERD, C., *Éterné tělo ve výchově malých dětí*, Hranice: Fabula, 2009. ISBN 978-80-86600-55-0, str. 208

¹⁹ Vyplývá z rozhovoru s učitelkami waldorfských MŠ

Přehled dlouhodobě trvajících waldorfských mateřských center s waldorfskou pedagogikou:

- MC při WMŠ Praha – Dusíkova
- MC při WMŠ Praha – Koněvova
- Příbram – RC Poupátko
- Turnov – MC Náruč

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 CÍLE A CHARAKTERISTIKA PROJEKTU

V následující kapitole se věnuji vymezení cíle projektu na založení waldorfské mateřské školy včetně cílů dílčích. Uvádím také metody práce a realizace projektu. Pod pojmem „projekt“ je zde chápán jakýsi plán pro praktické využití. Nejedná se tedy o cíl celé bakalářské práce. V rámci celé práce patří projekt mezi jeden z dílčích cílů. V rámci „projektu“ je pak hlavním cílem založení waldorfské mateřské školy ve Zlínském kraji. Popis realizace dílčích cílů, z nichž mnohé nebyly předem definovány, ale uskutečnily se na základě vývoje projektu, bude následovat v kapitole 5.

4.1 Cíl projektu

Hlavním cílem celého projektu je reálný vznik waldorfské mateřské školy ve Zlínském kraji nebo dále vytyčených dílčích cílů, které mají k založení takového zařízení směřovat (tvorba projektu, příprava zázemí, vznik zařízení bez denního režimu apod.). Za úspěšné vyústění projektu bude považováno jak založení mateřské školy, tak zařízení s nižšími nároky na provoz – mateřský klub, rodinný klub, mateřské centrum apod. Forma zařízení vyplyne ze zjištěných podmínek, požadavků a zájmů veřejnosti, především pak rodičů dětí předškolního věku. Uspokojivým výsledkem může být také připravený projekt, který bude v některé fázi uskutečněn.

Mezi **dílčí cíle** projektu patří všechny stěžejní kroky, které dle navrženého projektu mají vést k uskutečnění cíle hlavního. V této fázi jsou stanoveny první dílčí cíle. Další pak mohou vyplynout na základě jednotlivých šetření a po realizaci některých kroků, z nichž budou následující dále vyvozeny.

Stanovení dílčích cílů:

- Analýza vzniku a současného stavu waldorfských mateřských škol v ČR
- Zmapování situace ve Zlínském kraji (především ve Zlíně a blízkém okolí) – tj. kapacity předškolních zařízení, zájem veřejnosti o alternativní pedagogiku apod.
- Prezentace waldorfské předškolní pedagogiky na veřejnosti, zvyšování povědomí o této alternativě a zájmu o ni (přednášky, publikační činnost, semináře apod.)

- Přípravy na vznik zařízení – dílčí projekty a návrhy možných realizací (zázemí, prostor, možnosti financování, nabídka činnosti a služeb, řešení právní organizace, hygienických a bezpečnostních podmínek, chod zařízení atd.)
- Navázání kontaktu s úřady a vhodnými organizacemi s možností spolupráce

4.2 Předpoklady

Následující projekt počítá se *zájmem veřejnosti* (jak ze strany rodičů, tak odborné veřejnosti z řad pedagogů) *o alternativní směry ve výchově a vzdělávání*, které se dnes stávají stále vyhledávanějšími, což potvrzuje i zájem o jednu z prvních alternativ ve Zlíně („Montessori školka“).

Dále se předpokládá *zájem o waldorfské zařízení ve Zlínském kraji* vůbec, neboť nejbližší zařízení tohoto typu se nachází v Brně, Olomouci a Ostravě.

Také jsou předpokládány *nedostatečné kapacity zlínských předškolních zařízení* v nejbližších školních letech, které by mohly být doplněny nově vzniklým zařízením.

4.3 Metody práce k jednotlivým dílčím cílům

Tato práce hodlá čerpat především ze zkušeností jiných waldorfských škol v ČR i v zahraničí. V práci využiji *nejvíce kvalitativní výzkum* (rozhovory s pedagogy, řediteli a rodiči, zakladateli občanských sdružení na podporu waldorfské pedagogiky, pozorování aj.), ale *také metody kvantitativního výzkumu* (především tedy dotazník).

V přípravě projektu bude využito *průběžných analýz a syntéz a vyhodnocování jednotlivých fází projektu*, které se budou utvářet na základě průběžných šetření a nastalých situací. Předpokladem je *dynamická práce a pružné reakce v průběhu realizace celého projektu*. Cílem není sestavit jeden pevný projekt a sledovat jeho záměr, ale naopak řešit na základě stanovených cílů dílčí problémy a připravovat různé varianty způsobů realizace dílčích cílů a celkového záměru.

Shrnutí užitých metod práce:

- **Metody kvalitativní a kvantitativní** (využity především v teoretické části a v části praktické v rámci analýzy vzniku waldorfských předškolních zařízení):
 - ***Cílené rozhovory s waldorfskými učiteli v předškolních zařízeních:***
 - rozhovory se uskutečnily v rámci následujících zařízení:
WMŠ Avignon, Francie; WMŠ Koněvova, Praha; WMŠ Dusíkova, Praha; MŠ Nedvědova, Olomouc; MŠ Alternativní, Ostrava; WMŠ Písek; WMC Turnov
 - ***Cílené rozhovory s ředitelkami WMŠ / MŠ s waldorfskými prvky:***
 - WMŠ Avignon, Francie; WMŠ Koněvova, Praha; WMŠ Dusíkova, Praha; MŠ Alternativní, Ostrava
 - Polostrukturované rozhovory zaměřené k otázce vzniku / založení zařízení
 - ***Dlouhodobé pozorování pedagogů v přirozeném prostředí (WMŠ Avignon, Francie):***
 - Sledování uplatňovaných metod a principů (následné konzultace a rozborů shlédnuté činnosti s daným pedagogem)
 - ***Dlouhodobé pozorování dětí v přirozeném prostředí:***
 - pozorování zaměřené na reakce dětí v souvislosti s interakcí pedagoga s dětmi, reakce na uplatňované metody, postupy
 - pozorování se uskutečnilo každodenně v období září – prosinec 2010 v avignonské WMŠ ve Francii
 - ***Krátkodobé pozorování pedagogů v přirozeném prostředí:***
 - uskutečnilo se v následujících zařízeních:
WMŠ Koněvova, Praha; WMŠ Dusíkova, Praha; MŠ Alternativní, Ostrava

- *Analýza dostupné literatury k tématu reflektující specifika a principy waldorfské pedagogiky, výchovný (eventuálně vzdělávací) program:*
 - T. Smolková, Dítě v úctě přijmout
 - T. Smolková, Na cestě od lilie k růži
 - R. Steiner, Výchova ke svobodě
 - E. Gruneliusová, Výchova v raném dětském věku
 - C. Boogerd, Éterné tělo ve výchově malých dětí
 - *Syntéza poznatků získaných z analýzy dostupné literatury a dále uskutečněných pozorování a rozhovorů:*
 - Využito v rámci definování principů a specifík waldorfské pedagogiky a waldorfské předškolní pedagogiky
- **kvantitativní výzkum** (využitý v rámci realizace projektu):
- *Dotazník – polootevřený:*
 - průzkum zájmu veřejnosti o alternativní vzdělávání a jejím povědomí o něm – ve Zlíně o okolí
 - průzkum stavu kapacit mateřských škol ve Zlíně a prognóz do budoucna určený ředitelkám zlínských MŠ

4.4 Přínos práce a předpokládané výstupy

Jak již bylo naznačeno v úvodu, kromě praktické realizace projektu – tj. směřování k založení waldorfské MŠ na Zlínsku, má být práce inspirací především v rámci uskutečněných dílčích cílů směřujících k naplnění cíle projektu.

Dalším přínosem je pak uskutečňování jednotlivých dílčích cílů vedoucích k získání finančních prostředků, prostor, publicity atd.

5 REALIZACE PROJEKTU

V následujících kapitolách bych ráda podala zprávu o průběhu zásadních kroků realizace projektu. Ačkoli činností, směřujících k cílovému záměru bylo podstatně větší množství, budu se držet pouze těch, které byly stanoveny v dílčích cílech, a dále těch, které osobně považuji za důležité (jedná se o kroky, které vyplynuly z průběžné realizace projektu a do značné míry projekt ovlivňují).

5.1 Analýza možností vzniku waldorfské mateřské školy v ČR

V České republice mohou waldorfské mateřské školy působit teprve zhruba dvacítka let. Od doby vzniku první české waldorfské mateřské školy bychom jen s těžší hledali další, která byla založena totožným způsobem. Program waldorfské školy je vždy úzce vázán na prostředí, v němž se rozvíjí, a společenství lidí, kteří se na fungování této alternativy v daném místě podílejí. Prakticky totéž platí i pro způsob založení školy.

Každé město, každé místo je svým založením, situací, složením a počtem obyvatelstva, umístěním a mnohým dalším specifické. Často hrají důležitou roli preference politiků a správních zaměstnanců města, složení a finanční možnosti jednotlivců, kteří o založení waldorfské školy usilují, a také obecně zájem veřejnosti v daném místě.

Stále se také mění organizace a možné právní formy pro školská a soukromá zařízení pro výchovu předškolních dětí.

Z těchto a mnoha dalších důvodů není možné stanovit jediný správný „recept“ na založení či zřízení waldorfské mateřské školy. Co však zůstává k dispozici vyznavačům metodického a předem osvědčeného přístupu, je možnost poučit se z chyb a úspěchů druhých, inspirovat se velkou škálou možných způsobů řešení a na tomto základě vystavit vlastní plán aplikovaný na místní podmínky a možnosti. Za tímto účelem bylo také následující zmapování provedeno.

5.1.1 WMŠ Dusíkova, Praha

Waldorfská mateřská škola v Dusíkově ulici v Praze má již mnohaletou tradici a patří k těm „zletilejším“. Na konci osmdesátých let se začala scházet skupinka rodičů, kteří chtěli zbudovat školku podle svých představ. Ve svém středu měli k velkému štěstí dvě waldorfské učitelky. V roce 1991 byla v klasické čtyřtřídní školce vyčleněna jedna z nich a

vedena jako waldorfská. Po jednom roce komplikací a neshod s vedením školky došlo k výměně ředitelky a postupně přeměně celé školky z klasické na waldorfskou. Na této přeměně měli velkou zásluhu především tehdejší rodiče, kteří do školky svých dětí investovali nejen hmotné příspěvky, ale především čas, vlastní úsilí a mnoho práce. Na straně školky stál také Školský úřad a městská část. Jak napovídá způsob vzniku, tato školka patří mezi státní. Budova školy prošla před několika lety velkou rekonstrukcí a nyní má celkem pět tříd.

5.1.2 WMŠ Koněvova, Praha

WMŠ v Koněvově ulici je pravděpodobně první waldorfskou mateřskou školou v Česku vůbec, ačkoli na současné adrese je až od roku 2000. Zakladatelkou školy byla v současné době asi nejznámější učitelka waldorfské mateřské školy Táňa Smolková, která před nedávnem opustila post ředitelky této MŠ, aby se mohla věnovat založení v pořadí již třetí waldorfské MŠ v Praze. Škola byla založena původně jako waldorfská a patří mezi státní mateřské školy, má celkem čtyři třídy.

5.1.3 MŠ Nedvědova – waldorfská třída, Olomouc

V Olomouci není celá waldorfská mateřská škola, zato zde funguje několik málo let v rámci klasické státní školky třída s waldorfskými prvky. O alternativu v Olomouci stála především jedna z učitelky dané třídy, která původně patřila mezi ty klasické. Paní učitelka zde čekala na novou kolegyni, která by měla stejný zájem o waldorfskou pedagogiku a chtěla by ji ve třídě také realizovat. Před časem se nové kolegyně dočkala, a tak mohla začít fungovat první waldorfská mateřská třída v Olomouci, která s časem přibývá na oblíbenosti především u veřejnosti z řad rodičů.

5.1.4 MŠ alternativní, Ostrava

Alternativní mateřská škola v Ostravě – Mariánských Horách funguje téměř dvacet let jako státní mateřská škola – a tak byla také zakládána. Kvůli ústupkům některých waldorfských prvků hygieně neusiluje o zařazení do „registru“ waldorfských mateřských škol pod Asociací WMŠ, která také požaduje specializované vzdělání pro učitele waldorfských mateřských škol, které většina zaměstnaných pedagogů nesplňuje. Přesto školka ve své práci využívá

waldorfských prvků a usiluje o jejich implementaci do vlastního rámcového programu. Mnozí rodiče tuto školku vnímají přímo jako waldorfskou. Mateřská škola má dvě třídy.

5.1.5 MŠ Maitrea, Sluštice u Prahy

Nová mateřská škola inspirovaná waldorfskou pedagogikou a navíc pedagogikou Přemysla Pitterra zahájila provoz v první ze svých tříd 1. března 2010.²⁰ Mateřskou školu se rozhodla založit Táňa Smolková, které se podařilo pro tento záměr najít sponzora. Ten financoval stavbu nové budovy školky podle návrhu a potřeb autorů projektu. Jedná se prakticky o první „waldorfskou“ mateřskou školu, která včetně stavby budovy vznikla od začátku podle potřeb a požadavků dané pedagogiky v České republice. V rámci projektu by mělo fungovat také rodinné centrum, mateřské centrum pro děti do 3 let a čajovna. Mateřská škola má kapacitu až 50 dětí.

5.1.6 Srovnání se zahraničím (WMSŠ Sorgues – Avignon, Francie)

Všechny waldorfské mateřské školy ve Francii (a ve většině dalších zemích světa – Česká republika je v tomto ohledu výjimkou) patří mezi soukromá zařízení, která svůj provoz hradí především z finančních příspěvků rodičů a případných sponzorských darů.

Ecole Rudolf Steiner en Région d'Avignon („Škola Rudolfa Steinera v Aignonském regionu“) má své počátky již v roce 1987. Tehdy se sešla skupina rodičů se zájmem o waldorfskou pedagogiku z okolí města Avignon a založili svou první asociaci „Point du jour“ („Střed dne“). O čtyři roky později se k této skupině připojilo několik dalších rodičů, z jejichž řad také vystoupily waldorfské učitelky. Tato skupina se rozhodla, jelikož mnohé děti dosáhly předškolního věku, založit v září roku 1992 mateřskou školu. Školka byla ve svých počátcích otevřena pro 10 dětí. V následujících letech se ke skupině přidávali další zájemci a o dva roky později zahájili rodiče výstavbu vlastní budovy školky, jelikož WMSŠ doposud sídlila v pronajatých prostorách. Každý rok, s přibývajícím věkem dětí a novými třídami, byla společnými silami všech rodičů postavena budova pro jednu třídu. Dnes je mateřská škola kompletní (má čtyři třídy) a úsilím rodičů a učitelů docílila skupina také toho, že pro

²⁰ <http://www.maitrea.cz/matrska-skola>, [2010-04-24], dostupné z www.maitrea.cz

své děti dnes mají návaznost vzdělávání v základní a střední škole, které sami z vlastních finančních prostředků vybudovali.²¹

Krásný příklad všem (nejen) waldorfským školám a rodičům, který by mohl závidět – nebo se jím nechat inspirovat – kde který vzdělávací systém na světě.

Česká republika může hovořit o velkém štěstí, že má tu možnost zařadit waldorfské školy jako alternativy předškolního, základního i středoškolského vzdělávání mezi státní zařízení. To u nás teoreticky zajišťuje rovný přístup k tomuto vzdělávání a neomezuje se pouze na rodiče, kteří si mohou dovolit platit školné (ačkoli v zahraničí jsou školy také otevřeny všem – často funguje jakýsi výpomocný finanční systém mezi rodiči). Otázkou pak ale zůstává, zda by lidé, zvyklí na tento systém, byli vůbec schopni samostatné iniciativy a vlastních „investic“ v podobě financí, času a práce. Asi by to u nás působilo „neobvykle“ a nadměru překvapivě.

5.2 Výchozí stav pro waldorfské školství ve Zlínském kraji

V rámci zkoumání výchozího stavu jsem provedla jedno dotazníkové šetření mezi veřejností směřující k zjištění povědomí veřejnosti o waldorfské pedagogice a zájmu (především rodičů předškolních dětí) o nové alternativní předškolní zařízení. Dále byl proveden malý průzkum mezi zlínskými mateřskými školami, který sledoval především situaci týkající se kapacit těchto zařízení, postoj řídících pracovníků a jejich prognózy.

Šetření mělo zmapovat výchozí stav, na jehož základě měl být dále doporučen postup realizace projektu. Důležité bylo v tomto bodě potvrzení hypotézy, že je na Zlínsku nedostatečná kapacita předškolních zařízení a také potenciální zájem o alternativní pedagogiku.

²¹ Informace získané na základě praktické stáže a osobních rozhovorů

5.2.1 Dotazníkové šetření mezi veřejností

Dotazník²² byl předložen respondentům v rámci přednášek o waldorfské předškolní pedagogice na UTB (15 % respondentů), dále rodičům ve zlínských a otrokovických mateřských centrech, klientům obchodů s dětským zbožím ve Zlíně a vybranému vzorku pedagogů mateřských škol. Dotazníky byly respondentům k dispozici od října 2009 do poloviny dubna 2010.

Vyhodnocení dotazníkového šetření

Počet respondentů: 192

1) Jste rodičem dítěte předškolního věku?

ANO: 136.....70,8%

NE: 56.....29,2%

1a) Máte problém s jeho umístěním do předškolního zařízení?

Počet respondentů: 136

ANO: 48.....35,3%

NE: 88.....64,7%

Zjištění:

Vybraný vzorek respondentů potvrzuje hypotézu nedostatečné kapacity mateřských škol a jiných předškolních zařízení (případně jejich dostupnost). 35,3% rodičů mají problém s umístěním svého dítěte do předškolního zařízení.

2) Znáte některou z alternativních pedagogik, které jsou v ČR rozšířeny (pokud ano, kterou/které)?

Montessori: 176

Waldorfská: 160

Daltonská: 24

²² Dotazníkový formulář viz příloha P I

Lesní školka: 16

Církevní: 8

Program Začít spolu: 4

Nezná: 8.....4,2%

Zjištění:

Respondenti ukázali poměrně velkou znalost – nebo lépe řečeno povědomí o alternativních pedagogických směrech. Pouhá 4,2% respondentů nezná žádnou alternativu ke klasické pedagogice. Mezi bezkonkurenčně nejznámější ve Zlíně patří Montessori pedagogika (kte-
rá je již ve městě do jisté míry zastoupena) a podobně je na tom i pedagogika waldorfská, což je poněkud překvapivé, neboť tato ještě ve Zlíně zastoupení nemá.

3) Uvítali byste ve Zlínském kraji nové předškolní zařízení s alternativní pedagogikou (ať již jako rodiče, prarodiče či kdokoli jiný)?

ANO: 192.....100%

NE: 0.....0%

3a) Pakliže ano, bylo by vám jedno, o jaký typ alternativy by se jednalo (případně upřesněte, který typ)?

Počet respondentů: 176

Waldorfská: 112.....63,6%

Montessori:

40.....22,7%

Jedno jaká:

24.....13,7%

Zjištění:

Velmi překvapivé, prakticky až neuvěřitelné se zdá zjištění vyplývající z výše uvedené otázky. Absolutní většina – tedy 100% - respondentů by ve Zlínském kraji uvítala alternativa předškolní zařízení – a to jak rodiče a prarodiče předškolních dětí, tak jiní respondenti, mezi nimiž jsou studenti, učitelé a další veřejnost. Nadpoloviční většina by dokonce uvítala waldorfskou školu, menší zájem by pak byl také o montessori pedagogiku. 13,7%

respondentů by pak bylo jedno, jaká z alternativ by se ve Zlíně vytvořila. O waldorfskou pedagogiku je v tomto případě větší zájem pravděpodobně právě proto, že zde zatím není dostupná – na rozdíl od montessori pedagogiky, k čemuž je třeba přihlídnout.

4) Setkali jste se již s pojmem „waldorfská pedagogika“?

ANO: 184.....95,8%

NE: 8.....4,2%

4a) Pokud ano, můžete upřesnit, do jaké míry?

Respondenti uváděli rozdílné způsoby setkání s waldorfskou pedagogikou. Odpovědi nelze jednoznačně vyhodnotit. Mají pouze orientační charakter. Nejčastěji se přesto respondenti s pojmem „waldorfská pedagogika“ setkali při studiu na vysoké či střední škole, prostřednictvím kamarádů a známých, přednášky či na internetu a v televizi.

5) Měli byste zájem o alternativní pedagogiku (a případnou spolupráci), přestože například nejste rodičem předškolního dítěte (např. teprve budete zakládat rodinu, čekáte „dalšího človíčka“, jste prarodiče, učitelé, studenti,...)?

Zájem o spolupráci celkem:

176.....91,7%

Z toho:

Rodiče předškolního dítěte: 120

Respondenti bez předškolního dítěte: 56

Zjištění:

Zájem o spolupráci s případně nově vzniklou alternativní školou je překvapivý prakticky stejně (možná ještě více, s přihlédnutím k nutnému vynaložení určité aktivity respondentů, na rozdíl od zmíněné předchozí otázky) jako u otázky č.3, kde by 100% respondentů uvítalo alternativní zařízení. 91,7% je úctyhodné procento, které by Zlínu mohlo závidět kdekteré jiné město, kde je již alternativní pedagogika rozvinutější. Výsledek potvrzuje schopnost samostatné a uznávané existence případného nově vzniklého alternativního zařízení.

Potvrzení nebo vyvrácení hypotézy:

Úspěšné provedení dotazníkového šetření mezi veřejností potvrzuje maximální možný zájem o alternativní vzdělávání na Zlínsku, což je výborný výsledek. Waldorfská pedagogika

je mezi všemi zmíněnými alternativami na jednom z prvních míst zájmu veřejnosti a potvrdil se také poměrně velký zájem o spolupráci, která je ve waldorfské pedagogice důležitým prvkem nejen ve výchově, ale především v zabezpečení chodu „systému“.

5.2.2 Dotazníkové šetření mezi zlínskými mateřskými školami

Elektronickou poštou byly osloveny všechny státní mateřské školy na území města Zlína. Ze všech oslovených reagovalo na výzvu celkem 12 škol.

1) Museli jste pro školní rok 2009/2010 odmítnout některé děti z důvodu naplněné kapacity MŠ?

ANO: 12.....100%
NE: 0.....0%

1a) Pokud musíte odmítnout některé dítě, jakého je nejčastěji věku?

Dítě mladší 3 let věku:

12.....100%

Dále pak dítě ve věku 3-4 roky:

2.....16,7%

Zjištění:

Odpovědi ukazují, že kapacity předškolních zařízení jsou oproti poptávce skutečně nižší. Respondenti uvádějí, že pro letošní školní rok odmítli 15 – 34 dětí. Odmítané děti jsou pak ve všech případech mladší tří let. K tomu se navíc přidává několik ojedinělejších případů dětí mladších čtyř let.

2) Domníváte se, že pro následující roky (2010/2011 a 2011/2012) bude situace podobná?

ANO:

4.....33,3%

ASI ANO:

8.....66,7%

Zjištění:

Ačkoli většina respondentů není schopna s určitostí předpovědět situaci do příštích let, domnívají se na základě zkušeností a vyhodnocení stavu, že se podobná situace bude opakovat i ve dvou následujících letech. 16,7% dále připouští, že se situace zlepší, ale poptávka bude stále převyšovat kapacity mateřských škol. Pro tento průzkum je podstatný předpokládaný demografický vývoj.

3) Zaznamenali jste v poslední době zvýšený počet podávaných přihlášek do Vaší MŠ? (případně upřesněte)

ANO:

12.....100%

Zjištění:

Všichni respondenti potvrzují zvýšený počet podávaných přihlášek do dané mateřské školy. Dále upřesňují, že tento stav je způsoben zvýšeným zájmem rodičů dětí mladších tří let, kteří ještě sice čerpají rodičovskou dovolenou, ale chtějí se vrátit do práce. Některé školy svou kapacitu v průběhu posledních dvou let navýšily tak, že otevřely další třídu – přesto je jejich kapacita naplněná.

Potvrzení nebo vyvrácení předpokladu:

Ačkoli mezi respondenty nejsou všechny zlínské mateřské školy (zúčastnila se nadpolovičnina většina), ukazuje výsledek, že předpoklad týkající se naplněné, respektive nedostatečné kapacity předškolních zařízení ve Zlíně byl správný. Totéž by mělo platit do dvou následujících školních let (2010/2011 a 2011/2012).

5.3 Propagace waldorfské předškolní pedagogiky na Zlínsku

Prvním krokem k rozšíření možností jak propagace tak právní organizace zamýšleného waldorfského předškolního zařízení bylo založení některé formy neziskové organizace. Za účelem podpory alternativního vzdělávání – především waldorfského – bylo v únoru 2009 založeno občanské sdružení Přátelé harmonické výchovy, pod jehož hlavičkou se dále uskutečnila většina prezentačních a osvětových akcí a také veškerá komunikace s úřady.

V rámci propagace se pak uskutečnilo *několik přednášek pro veřejnost* ve spolupráci s českými odbornými lektory:

- 23. 4. 2009 – Rytmus v životě dítěte (Y. Ellerová, ředitelka Alternativní MŠ v Ostravě) – MC Klobouček, Otrokovice
- 20. 5. 2009 – Úzkost a agrese dětí (A. Janátová, ředitelka Akademie sociálního umění Tabor v Praze), společenský sál v budově U12, UTB ve Zlíně
- 21. 5. 2009 – Léčivá moc pohádek (A. Janátová, ředitelka Akademie sociálního umění Tabor v Praze), MC Malenovice

A také *cyklus tří přednášek o waldorfské předškolní pedagogice*²³ ve spolupráci s Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně.

Dne 15. 3. 2010 prezentovalo o.s. Přátelé harmonické výchovy svou činnost a waldorfskou pedagogiku v suterénu Obchodního domu ve Zlíně formou *reprezentačního stánku*. Podobně se sdružení prezentovalo v rámci akce *Den Země* dne 22. 4. 2010 na Náměstí Míru ve Zlíně.

V plánu je *cyklus kurzů „Waldíkovy tvořivé dílny“*, které chtějí seznámit rodiče a další veřejnost nejen se specifickými výtvarnými technikami, které se používají ve waldorfských mateřských školách, ale také se základními principy waldorfské pedagogiky a činností sdružení. Dílny jsou naplánovány na měsíc červen, září, říjen a listopad 2010.

Waldorfská pedagogika je také pravidelně demonstrována v rámci *mateřského centra*, které ve druhém pololetí školního roku 2008/2009 hostovalo v rámci mateřského centra v Malenovicích a ve školním roce 2009/2010 uskutečňuje svou činnost v prostorách Centra angličtiny Helen Doron v 54. budově areálu Svit. Mateřský klub je určen rodičům předškolních dětí a jeho činnost se uskutečňuje vždy jednou za 14 dní v pátek dopoledne.

²³ Pozvánka viz příloha P II

K tisku je připraven barevný *propagační leták*²⁴. Ten bude realizován v okamžiku schválení dotace ze Zlínského kraje nebo Města Otrokovice, případně při zajištění sponzorského daru.

Průběžně je aktualizována *propagace na webových stránkách* sdružení: www.harmonicka-vychova.cz, kde jsem mimo jiné uveřejnila své *reportáže*²⁵ ze studijní stáže ve waldorfské mateřské škole v Avignonu. Tyto reportáže jsou určeny především rodičům, kteří se chtějí dozvědět více praktických informací o průběhu dnů a činností ve waldorfské MŠ.

5.4 Finanční zajištění a právní forma

Finanční zajištění je úzce spojeno s právní formou, která bude ve finální fázi pro zařízení zvolena. Nabízí se několik možných forem „waldorfské mateřské školy“. První z nich je jasná – forma *státní mateřské školy zřízené městem*, z čehož vyplývá i financování této formy ze státní prostředků. Tuto variantu jsme se zástupci Magistrátu města Zlína projednali s tím výsledkem, že v současné době na zřízení nové mateřské školy nejsou v rozpočtu peníze.

V případě, že zařízení nemůže být pravidelně financováno ze státního rozpočtu, je třeba, aby bylo plně samo financovatelné. Nabízí se tedy možnost zřídit *soukromou mateřskou školu*, která může a také nemusí být zapsána v rejstříku škol a spadat pod „školský zákon“. Zařízení může mít formu *mateřského či rodinného klubu, dětského centra apod.*

Výše vyjmenovaná zařízení pak mohou fungovat v denním či krátkodobějším režimu (např. jen dopolední program kratší než čtyři hodiny) s rozdílným plněním hygienických podmínek. Jakékoli zařízení soukromého typu, byť pod neziskovou organizací (v tomto případě občanským sdružením, přičemž lze zvážit také obecně prospěšnou společnost) bude nuceno za své služby požadovat úhradu od rodičů, která by měla do velké míry zajistit financovatelnost projektu (především provozu zařízení). V případě neziskové orga-

²⁴ Viz příloha P III

²⁵ Viz příloha P IV

nizace lze žádat o obecní, krajské, státní a evropské dotace na průběžné akce, dílčí projekty apod.²⁶

Do budoucna může i takovéto zařízení uvažovat o zapsání do rejstříku škol a možnosti pravidelných státních dotací, které mohou být schváleny, bude-li zařízení v souladu se vzdělávacím plánem regionu.

Občanské sdružení Přátelé harmonické výchovy v letošním roce zažádalo o dotace ze Sociálního fondu Zlínského kraje²⁷ a Města Otrokovice²⁸. Podařilo se také získat jednorázový finanční dar od soukromé firmy Eurola.

Pro zahájení provozu a nakoupení základního vybavení přichází v úvahu bankovní úvěr či bezúročná půjčka od některého z rodičů (i tuto nabídku sdružení dostalo a je připraveno ji využít).

Pro „nejjednodušší formu“ zařízení byl vypočten předběžný rozpočet²⁹ na vybavení a zařízení „školky“. V souvislosti s dosud nejasnou formou zařízení, která bude nakonec zvolena v závislosti na prostorách, které se pro „školku“ podaří zajistit, nemá smysl připravovat rozpočet na rekonstrukci či přestavbu budovy nebo jiných prostor.

V rámci finanční rozvahy projektu byly zváženy také reálné náklady určené na nájem prostor, případné splácení půjčky nutné k zahájení provozu, platy zaměstnanců a další, které zde z etických důvodů nebudu blíže konkretizovat. Tuto informaci zmiňuji pouze pro doplnění finanční otázky, která je v realizaci projektu naprosto klíčová.

5.5 Hledání prostor

Prvním krokem při hledání prostor byla na podzim roku 2009 *komunikace s vedením Magistrátu města Zlína*, které přislíbilo prostory s nulovým či minimálním nájmem v ně-

²⁶ Na základě informací podaných Finančním úřadem ve Zlíně

²⁷ Žádosti o dotace viz příloha P V a P VI

²⁸ Žádost o dotaci viz příloha P VII

²⁹ Viz příloha P X (rozpočet v rámci návrhu projektu pro firmu Barum Continental)

kteří z budov ve vlastnictví Města. Doposud však žádné volné místo podle vedení Města k dispozici nebylo.

Dále jsme jednali *o prostoru v 54. budově areálu Svit*, kde byly vhodné podmínky a přijatelný měsíční nájem. Nevýhodou prostor je však jejich celkové umístění v „průmyslové zóně“ a prakticky žádná možnost vycházek ven – v těchto prostorách by tedy přicházel v úvahu mateřský klub bez denního režimu (pouze dopolední program). Tato možnost je stále otevřená, nicméně v prioritách projektu je posunuta na nižší místa. Prakticky ji lze pokládat za jakousi „zálohu“ (tj. nepodaří-li se zajistit vhodnější prostory tak, aby se k 1. září 2010 mohla otevřít waldorfská mateřská škola v plném rozsahu, bude otevřen mateřský či rodičovský klub s dopoledním programem).

Prostory byly v rámci Zlína průběžně vyhledávány mezi různými organizacemi i soukromými vlastníky. Oslovena byla Univerzita Tomáše Bati, dále některé zlínské základní školy, realitní kanceláře a známí s vhodnými nemovitostmi v osobním vlastnictví. V této fázi šlo o zmapování možností a především výší nájmů.

Občanské sdružení Přátelé harmonické výchovy také reagovalo na výzvu Města Zlína a vydalo „*Záměr na využití objektu č. p. 2, Dolní dědina, Zlín – Příluky*“, což je budova bývalého školského zařízení, kde naposledy sídlil DDM Astra. V konečné fázi však byla i tato varianta odmítnuta kvůli horší dostupnosti z centra města a především pak vysokým nákladům na rekonstrukci objektu.

Další nabídka prostor opět pouze pro mateřský klub s dopoledním programem byla ze strany *Jazykové školy Lingua ve Zlíně*, která sídlí v budově Internátní a.s. Jednalo se o možné vzájemné podpoře a nabídce služeb klientům. Z této spolupráce nakonec vyplynuly jazykové kurzy pro děti inspirované waldorfskou pedagogikou, které pomohou propagaci waldorfské pedagogiky a jejímu uplatnění v praxi.

O. s. Přátelé harmonické výchovy dále jedná s majitelem *Internátní a.s.*, kde je v nabídce několik vhodných prostor, avšak za vysoký nájem, což bude třeba zvážit v rozpočtu projektu. Jako lepší varianta se v tomto případě stále jeví nabídka prostor v 54. budově Svit.

V současné době pak jednáme s *firmou Barum Continental v Otrokovicích*, která má k dispozici prostory vyhovující celodennímu režimu budoucí mateřské školy. O této spolupráci viz dále.

5.6 Navržené projekty na vznik waldorfského předškolního zařízení

Přátelé harmonické výchovy informují veřejnost o snaze zřídit waldorfské předškolní zařízení na svých webových stránkách³⁰. Zde obecně formuluje své cíle a budoucí nabídku služeb.

V rámci celého projektu vzniklo několik dílčích projektů v závislosti s nabízenými prostory pro budoucí zařízení. Pro příklad uvádím v příloze dva z nich. V prvním případě se jedná o *nástin projektu ve spolupráci s JŠ Lingua*³¹ a v případě druhém pak komplexnější *návrh projektu pro firmu Barum Continental* (dále jen Barum)³².

Na tomto místě bych ráda ještě blíže představila průběh jednání s firmou Barum. Dne 23. 4. 2010 proběhlo první jednání, v němž byl představen projekt „Rodinný klub Waldík“ v prostorách Školícího střediska firmy Barum v Otrokovicích. Firma zvážila své možnosti a zadala občanskému sdružení k vyhodnocení průzkumné šetření mezi zaměstnanci firmy Barum v souvislosti se zájmem o nabízené předškolní zařízení. Na základě tohoto průzkumu se firma Barum rozhodne, do jaké míry bude projekt finančně podporovat a prosazovat. Zmíněný průzkum by měl být uskutečněn do poloviny května 2010.

5.7 Shrnutí průběhu projektu

V rámci projektu bylo v časové souslednosti uskutečněno následující (v závorce jsou uvedeny osoby, které se v největší míře podílely na realizaci jednotlivých kroků, a dále časový údaj o této realizaci):

- Navázání *kontaktu s o. s. Přátelé harmonické výchovy* (M. Knedlová: březen 2009)
- *Zřízení webových stránek* občanského sdružení (M. Macíková, J. Jabůrek)
- *Přednášky pro veřejnost* (externí přednášející, duben – květen 2009)

³⁰ Viz příloha P VIII

³¹ Viz příloha P IX

³² Viz příloha P X

- Zahájení *průběžného vyhledávání prostor* pro předškolní zařízení a jednání s majiteli (M. Knedlová, P. Křížová, L. Jabůrková: od června 2009)
- Trimestrální *výzkumná stáž* ve waldorfské mateřské škole v zahraničí (M. Knedlová: Avignon, Francie, září – prosinec 2009)
- *Příprava podkladů pro navázání kontaktu s Magistrátem města Zlína* (M. Knedlová: září 2009)
- *Navázání kontaktu s Magistrátem města Zlína* (P. Křížová, L. Jabůrková: podzim 2009)
- Zahájení *průběžného zjišťování právních, finančních a organizačních otázek* (M. Knedlová, P. Křížová: od září 2009)
- Realizace programu „*mateřského centra*“ v prostorách Centra angličtiny Helen Doron v 54. budově Areálu SVIT (M. Macíková, L. Jabůrková: od září 2009, M. Knedlová: od ledna 2010)
- *Zjišťování výchozí situace* pro waldorfskou předškolní pedagogiku na Zlínsku (M. Knedlová: dotazník pro veřejnost: říjen 2009 – duben 2010, dotazník pro ředitele MŠ: říjen – listopad 2009)
- Podávání *žádostí o dotace* (M. Knedlová, L. Jabůrková, P. Křížová: únor – duben 2010)
- Jednání se *sponzorem* (M. Knedlová, L. Jabůrková, P. Křížová: březen 2010)
- Navázání *kontaktu se Soukromou střední školou pedagogickou* a sociální ve Zlíně (M. Knedlová: březen 2010)
- Realizace *přednášek pro veřejnost ve spolupráci s UTB* ve Zlíně (M. Knedlová, E. Zajitzová: březen – duben 2010)
- Zahájení *pravidelného setkávání* příznivců waldorfské pedagogiky v prostorách budovy U10, UTB ve Zlíně – každé pondělí od 17h do 19h, program: čtení literatury, eurytmie, organizační otázky (M. Knedlová: od března 2010)

- Oficiální členství o.s. *Přátelé harmonické výchovy v Kruhu mateřských center s waldorfskou pedagogikou* (M. Knedlová, L. Jabůrková: březen 2010)
- Grafická příprava obecného *informačního letáku* (M. Knedlová: březen 2010)
- Jednání *o prostorách a spolupráci s JŠ Lingua* (M. Knedlová: březen – duben 2010)
- Prezentační stánek v rámci akce *Den Země* ve Zlíně (L. Jabůrková, M. Macíková: duben 2010)
- Zahájení *jednání o prostorách a spolupráci s firmou Barum Continental* (M. Knedlová, L. Jabůrková: duben 2010)
- *Rozhovor* pro školský portál *www.zkola.cz* (M. Knedlová: květen 2010)
- *Reportáž* pro portál *www.RVP.portal.cz* (M. Knedlová: květen 2010)

5.8 Možnosti a doporučení pro další vývoj

Zkušenosti většiny waldorfských škol v ČR ukazují, že ideálním způsobem „prosazení“ waldorfské pedagogiky v jakémkoli místě je zaměření se v první řadě na předškolní děti. Waldorfská mateřská škola může bez návaznosti dalšího vzdělávání fungovat mnoho let a připravovat tak půdu pro rozšíření této alternativy. V okamžiku založení základní školy vzniká velká zodpovědnost především v souvislosti s vyhledáváním vhodných pedagogů (každý rok přibývá jeden třídní učitel, případně další odborní pedagogové) a mnohé další úkony. O střední škole pak nemluvě.

Avšak založit waldorfskou mateřskou školu také nemusí být jednoduché. Předcházet může založení mateřského centra a další aktivity, jak tomu bylo i v případě realizace projektu waldorfské předškolní pedagogiky na Zlínsku. Waldorfské mateřské škole také může předcházet mateřský klub či dětské centrum, jež může být v budoucnu poměrně snadno rozšířeno na mateřskou školu s denním režimem.

V tomto okamžiku lze nastínit dvě možné cesty vývoje do budoucnosti. V případě, že se podaří spolupráce s firmou Barum, kdy by vzniklo předškolní zařízení s denním režimem, bylo by dále vhodné usilovat o takové podmínky, aby zařízení mohlo být zapsáno

do rejstříku škol a školských zařízení a dále aby mohlo být případně zřízeno Městem Otrokovic. V případě velkého zájmu zlínské veřejnosti by mohlo občanské sdružení dále usilovat o zřízení podobného zařízení přímo ve Zlíně.

V případě uskutečnění druhé varianty, kterou je předškolní zařízení s dopoledním programem (bez denního režimu) ve Zlíně, pak doporučuji pokračovat ve vyhledávání prostor vhodných pro celodenní provoz. A dále opět usilovat o zapsání do rejstříku škol a školských zařízení.

Dalším významným krokem do budoucna musí být zajištění vhodných pedagogů pro mateřskou školu a v souvislosti s usilováním o založení waldorfské základní školy také pedagogů pro tento stupeň vzdělávání. Doporučuji spolupráci se Soukromou střední pedagogickou a sociální školou ve Zlíně, dále s gymnáziem ve Zlíně a blízkém okolí (Otrokovice, Holešov,...) a navázání kontaktu s pedagogickými fakultami v ČR a Asociací waldorfských škol, která má přehled o absolventech vzdělávání pro waldorfské pedagogy.

Nedílnou součástí provozu waldorfského předškolního zařízení by měly i nadále být akce pro veřejnost, přednášky a semináře, tj. vhodná prezentace jak zařízení, tak waldorfské pedagogiky obecně.

ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo připravit projekt pro založení waldorfské mateřské školy a tento shrnout a dále popsat pro možné využití jinými organizacemi či iniciativami s podobným cílem (tj. založit waldorfskou či jinou alternativní mateřskou školu apod.). Tento cíl se tedy zjevně podařilo uskutečnit včetně částečné realizace samotného projektu na založení waldorfské mateřské školy na Zlínsku.

V teoretické části jsem skutečně stručně, ale pro účely této práce dostatečně, představila waldorfskou pedagogiku – historické souvislosti, pedagogické principy obecné a také ty, které se konkrétně týkají předškolní pedagogiky a shrnula jsem současnou situaci waldorfské předškolní pedagogiky v ČR.

Praktická část byla zaměřena na popis a do jisté míry také analýzu výsledků průběžně realizovaného projektu. Zmínit musím také praktické výstupy, z nichž některé jsou připojeny v přílohách, které dokládají průběh realizace a mají sloužit jako inspirační materiál.

Prozatímní průběh celého projektu ukazuje na dostatečný zájem veřejnosti, který je v realizaci podobného projektu nenahraditelný a pro jeho zahájení a další průběh naprosto klíčový. Velmi mne těší především zájem rodičů nejen o pedagogiku samotnou, ale také o „dobrovolnou“ spolupráci. Spolupráce je dle mého názoru v dnešní době jedním ze základních stavebních kamenů společnosti, které však nestojí pevně v základech a mnohdy chybí úplně. Spolupráce dnes nebude existovat sama od sebe. K jejímu „zavedení“ často vede dlouhá cesta, na níž je třeba nejprve dosáhnout mnoha dalších lidských kvalit a vlastností. Patří k nim například respekt, schopnost empatického a zároveň asertivního jednání, sebe-reflexe, sebevědomí, schopnost ustoupit, umění dohodnout se a mnohé další.

Nejen výše jmenované sociální dovednosti rozvíjí právě waldorfská pedagogika. Spolupráce na základě uvedených kvalit se v současnosti daří na úrovni občanského sdružení Přátelé harmonické výchovy a já pevně věřím, že se do budoucna dále přenesou i na budované společenství rodičů, od nich pak na jejich děti a časem (bez nadsázky) i na další generace těchto rodin a možná i okolní společnosti.

Projekt, který byl na základě přání několika málo jedinců uveden v život, začíná vstupovat do životů dalších lidí, jejichž okruh se postupně zvětšuje a získává tak na síle, kterou může v dnešní době získat pouze společenství lidí se společným cílem i cestou

k němu. Jsem velmi vděčná, že jsem mohla stát u zrodu waldorfské pedagogiky na Zlínsku, a pevně věřím, že zaseté semínko, které již zapustilo (byť slabé) kořínky, bude dál růst a vzkvétat.

Zda se waldorfská pedagogika ve Zlíně udrží a přinese lidem, ať již těm, kteří se do jejího rozvoje zapojí, či těm, kteří budou jen přihlížet, chutné plody, to ukáže čas. Berme tuto výzvu jako šanci něco pro sebe získat. Budeme-li mít pocit užitku a chuť do další práce, nabízené ovoce jistě brzy ochutnáme.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] HRADIL, R. *Průvodce českou antroposofií*, Hranice: Fabula, 2002. ISBN 80-8660000-9
- [2] CARLGREN, F. *Výchova ke svobodě – pedagogika Rudolfa Steinera*, Praha: Baltazar, 1993. ISBN 80-900307-2-6
- [3] GRUNELIUSOVÁ, E. *Výchova v raném dětském věku*, Praha: Baltazar, 1992. ISBN 80-900307-3-4
- [4] BOOGERD, C. *Éterné tělo ve výchově malých dětí*, Hranice: Fabula, 2009. ISBN 978-80-86600-55-0
- [5] STEINER, R. *Výchova dítěte a metodika vyučování*, Praha: Baltazar, 1993. ISBN 80-900307-9-3
- [6] STEINER, R. *Výchova dítěte z hlediska duchovní vědy*, Praha: Baltazar, 1993. Příloha časopisu *Člověk a výchova*, prosinec 2007, vydala Asociace waldorfských škol
- [7] BOM, P., HUBER, M. *Průvodce péčí o děti od 1 do 4 let*, Hranice: Fabula, 2005. ISBN 80-86600-26-2
- [8] SMOLKOVÁ, T. *Dítě v úctě přijmout*, Praha: Maitrea, 2007. ISBN 80-903761-2-6
- [9] SMOLKOVÁ, T. *Na cestě od lilie k růži*, Praha: Maitrea, 2008. ISBN 978-80-87249-02-4
- [10] KOL. AUTORŮ. *Výchova a zdraví našich dětí*, Hranice: Fabula, 2007. ISBN 978-80-86600-39-0
- [11] <http://www.waldorf-brno.cz/clanky.php?section=b9fb541da36ba0>, [cit 2010-01-15], dostupné z www.waldorf-brno.cz
- [12] <http://www.waldorf-brno.cz/clanek.php?id=6b75fba5134bd5>, [cit 2010-01-15], dostupné z www.waldorf-brno.cz

[13] <http://www.waldorf.zuzak.com/historie/>, [cit. 2010-01-12], dostupné z www.waldorf.zuzak.com

[14] <http://www.maitrea.cz/matrska-skola>, [2010-04-24], dostupné z www.maitrea.cz

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČR	Česká republika
DDM	Dům dětí a mládeže
JŠ	Jazyková škola
MC	Mateřské centrum
MŠ	Mateřská škola
o. s.	Občanské sdružení
UTB	Univerzita Tomáše Bati
WMŠ	Waldorfská mateřská škola

SEZNAM PŘÍLOH

- [1] Příloha P I Dotazník pro veřejnost
- [2] Příloha P II Pozvánka na cyklus přednášek
- [3] Příloha P III Propagační leták
- [4] Příloha P IV Reportáže z Francie
- [5] Příloha P V Žádost o dotaci ze Sociálního fondu Zlínského kraje I
- [6] Příloha P VI Žádost o dotaci ze Sociálního fondu Zlínského kraje II
- [7] Příloha P VII Žádost o dotaci z rozpočtu Města Otrokovice
- [8] Příloha P VIII Projekt „Mateřský klub Waldík“ na webových stránkách
- [9] Příloha P IX Nástin projektu pro JŠ Lingea
- [10] Příloha P X Návrh projektu pro firmu Barum Continental

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK PRO VEŘEJNOST

DOTAZNÍK

(se zaměřením na průzkum zájmu o alternativní vzdělávání ve Zlínském kraji)

Přátelé harmonické výchovy, o. s.

info@harmonicka-vychova.cz

www.harmonicka-vychova.cz

1. Jste rodičem dítěte předškolního věku? _____
1a) Máte problém s jeho umístěním do předškolního zařízení? _____
2. Znáte některou z alternativních pedagogik, které jsou v ČR rozšířeny (pokud ano, kterou/které)?

3. Uvítali byste ve Zlínském kraji nové předškolní zařízení s alternativní pedagogikou (ať již jako rodiče, prarodiče či kdokoli jiný)? _____
3a) Pakliže ano, bylo by vám jedno, o jaký typ alternativy by se jednalo (případně upřesněte, který typ)?

4. Setkali jste se již s pojmem „waldorfská pedagogika“? _____
4a) Pokud ano, můžete upřesnit, do jaké míry? _____

5. Měli byste zájem o alternativní pedagogiku (a případnou spolupráci), přestože například nejste rodičem předškolního dítěte (např. teprve budete zakládat rodinu, čekáte „dalšího človíčka“, jste prarodiči, učitelé, studenti,...)? _____

Případné další připomínky a postřehy k tématu můžete připsat na další list nebo na zadní stranu, či přímo na výše uvedený e-mail.

Vřelé díky za Váš čas i vyjádřený názor.

Za o.s. Miroslava Knedlová

PŘÍLOHA P II: POZVÁNKA NA CYKLUS PŘEDNÁŠEK

Ústav pedagogických věd

Fakulta humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně

pořádá pro studenty i širší veřejnost 3 přednášky na téma

„Waldorfská předškolní pedagogika“

Úterý 23. 3. od 17h - Waldorfská mateřská škola

(úvod, specifika výchovy a vzdělávání, kurikulum, hry a hračky, zkušenosti z ČR a Francie)

Pondělí 29. 3. od 17h - Osobnost učitele ve Waldorfské mateřské škole

(vzdělání a vzdělávání učitele, výchova příkladem, působení na dítě)

Pondělí 12. 4. od 17h - Rodina a spolupráce s ní

(výchova v rodině, svátky, slavnosti, jarmarky, účast na životě v mateřské škole, základ myšlenek o spolupráci ve waldorfské pedagogice)

Místo konání: Společenský sál budovy U12

Přednáší: Miroslava Knedlová

Organizace: Mgr. Eliška Zajitzová (ÚPV)

Bližší informace: MiraKnedlova@seznam.cz

PŘÍLOHA P III: PROPAGAČNÍ LETÁK

**Občanské sdružení
Přátelů harmonické výchovy**

Vzniklo v Otrokovicích počátkem roku 2009 za účelem podporovat alternativní – waldorfskou – pedagogiku na Zlínsku.

Více na:
www.harmonicka-vychova.cz

Kontakt:
info@harmonicka-vychova.cz
mkwaldik@email.cz

tel.: 777 879 778

**Waldorfská
předškolní
pedagogika**
ve Zlíně

Tvořivost
Sebevědomí
Podpora
Spolupráce
Zodpovědnost
Přínadnatné dětství
Touha po vzdělání
Všestranný rozvoj osobnosti
Opravdovost
Bezpečí
Příroda

Waldorfská pedagogika

První waldorfská škola vznikla roku 1919 ve Stuttgartu. Tehdejší majitel továrny na cigarety Waldorf Astoria oslovil antroposofa Rudolfa Steinerja s myšlenkou založit „novou“ školu pro děti svých zaměstnanců.

„Nová“ škola si kladla za cíl vychovávat mladé lidi tak, aby se již neopakovaly hrůzy první světové války.

Waldorfské školy se tedy dnes snaží vychovávat morálně silné osobnosti, povzbuzovat děti v přirozené touze po vzdělání a respektovat jednotlivé vývojové fáze a potřeby dětí v celé jejich individualitě.

Více o waldorfské pedagogice na:
www.iwaldorf.cz

**Výchova dítěte
od 0 do 7 let**

„...dítě se neučí z poučení, ale z napodobování.“

- „Čím je dítě mladší, tím větší je odstup mezi jeho a našim vědomím.“
- „Přilíš často přijde v rozhodném okamžiku „NE“ a všechno skončí zklamáním. Pak se slíbje odměna nebo trest (mocenské prostředky) a tím se zikáme výchovného působení.“
- „Pakliže se dítě skutečně učí napodobou, je prvním předpokladem, abych se jako dospělá uprostřed dětské společnosti chovala úplně přirozene...“
- „Při takové výchově si může dítě svobodným napodobováním v prvních sedmi letech života osvojit vše, co potřebuje, aby se orientovalo ve svém okolí, když má k dispozici správné vzory. Přirozená povaha dítěte přitom rozkvěta a prospívá.“

(z knihy „Výchova v raném dětském věku“, E. M. Grunellusová)

**Prostředí a výchova
v MS**

- hračky z přírodních materiálů
- umelecké činnosti s přírodními materiály
- živá hudba
- svobodné výtvarné vyjádření
- děti se podílejí na přípravě jídla a účastní se všech činností
- svátky, slavnosti, jarmarky
- úzká spolupráce s rodinou

- Rozvoj vůle, citu i myšlení
- Tvůrčí rozvoj fantazie prostřednictvím volné hry
- Poskytování vhodných vzorů k napodobování
 - Rytmus a vnitřní jistota
 - Důraz na rozvoj řeči
- Pěstování sociálních, kulturních, uměleckých a vyjadřovacích schopností
- Kreslení, malování, pohybová výchova, modelování, pečení chleba,...

PŘÍLOHA P IV: REPORTÁŽE Z FRANCIE

1. reportáž z Francie

Nejen v rámci studia oboru Sociální pedagogika na UTB ve Zlíně, ale také v zájmu profesním a čistě lidském, rozhodla jsem se minulého jara, že se vydám do některé "cizí" země na zkušenou. Volba byla jednoduchá, neboť jediný cizí jazyk, který ovládám na úrovni blížící se mému rodnému jazyku, je francouzština. Oslovila jsem tedy prostřednictvím e-mailu waldorfskou školu ve francouzském Avignonu. Domluva byla jednoduchá a rychlá. Odpověď z Avignonu zněla: "Ano, velmi rádi vás přijmeme, jakákoli pomoc nám přijde vhod." A tak jsem neváhala a v září tohoto roku (tedy 2009) jsem vyjela do země francouzské. Přes veškerou vstřícnost projevenou "elektronickou" cestou nebylo moje přijetí ve waldorfské mateřské škole jednoduché. Na začátku září měli učitelé plné ruce práce a neměli tak čas zabývat se "stážisty". A sekretariát byl nekompromisní. Je třeba počkat...možná z vaší stáže nic nebude. A tak jsem čekala, až se dočkala. Bylo ještě třeba množství papírů, dokladů a podkladů (sekretariát střeží školu jako ostříž a jen tak někoho si mezi sebe nepustí). Nakonec však byli všichni pedagogové ve školce rádi, že mě mohli přijmout...a já o to víc. Avšak o mých prvních krocích ve školce až později, abych vás, milí čtenáři, slovy příliš neunavila a od čtení neodradila.

2. reportáž z Francie

Jak vypadá "běžný den" aneb Pondělí - "den chleba"

Školka ve Francii otvírá své brány dětem o půl deváté ráno (jako každá jiná škola, protože se tady rozednívá až o hodinu později než u nás). Děti jsou postupně přiváděny svými rodiči a usedají k velkému oválnému stolu, na němž jsou nachystány podložky s papíry a voskové bločky v malých proutěných košících. Madame Patricia (paní učitelka) již sedí na své docela malinké židličce a kreslí podzimní motiv, obklopena hloučkem dětí. Také já usedám ke stolu a inspirována Robinsonem, kterého jsem (v rámci povinné četby) právě dočetla, kreslím západ slunce nad mořem. Malá Paola je mým motivem velmi zaujata a kreslí totéž. Jak se později ukáže, kreslí pak stejný motiv celý týden.

Vedle u malé lavice dřepí Lousio a v ručním mlýnku mele zrnka obilí na hrubou mouku. Mezitím Patricia přináší košík s vlněnými klubky. Některé děti stříhají vlnu a motají ji do většího provázku podobného copánku. Vyrobený provázek si pak mohou odnést domů ne-

bo s ním vymýšlejí různá "alotria". Jiní zatím také pomáhají mlít mouku a ostatní volně pobíhají po třídě a hrají si, jak je jim libo.

Madame Patricia rozdává dětem zástěrky, pomáhá je zavázat a posílá malé pekaře k umyvadlu, aby si umyli ručky. Nakonec všichni sedí u stolu a mnou své ruce, aby je jak se patří prohřáli a připravili pro zpracování těsta. Patricie zpívá (vlastně zpívá celý den bez přestání, teď ale zpívá o mlynářích, mouce, pekařích a chlebu). Hned také zkontroluje teplotu dlaní každého pekaře a už před každého sype trochu mouky "na vál". Na ten pak každý dostane svůj díl těsta a už si hněte. Nejprve v rukách, pak na stole. Děti si hnětení těsta s chutí užívají. Modelují z teplé hmoty rozličné tvary. Objevují se chvílemi hlemýždi, hadi, bochánky, ježci, různé postavičky, placky a koule... Každý také dostane malou hrstku rozi- nek a oříšků, které musí pořádně schovat do těsta, aby je nenašla hladová veverka, která teď na podzim schraňuje všechny oříšky, aby v zimě měla co na zub. Pekaři pak pokládají svůj hotový "polotovar" na pomoučený plech, který se vydává na cestu do trouby. Až bude hotový, dostane každý svůj bochánek do ubrousku a vloží ho do svého košíku v šatně. Až přijdou rodiče, aby se měli čím pochlubit a také co posvačit.

3. reportáž z Francie

Úterý aneb "Eurytmie"

Úterý začíná jako každý jiný den. Děti ráno přicházejí do školky, kreslí voskovými bločky, volně si hrají, pomáhají chystat svačinu, poslouchají vyprávění... Jen jako v pondělí nepe- čou chleba. Úterý je zde totiž ve znamení eurytmie. Eurytmie není nepravidelný tlukot srd- ce, jak se občas někdo domnívá. Jedná se o speciální (řekněme) předmět, který najdeme jedině ve waldorfských školách. Velmi zjednodušeně řečeno, děti opakují pohyby euryt- mistky, která přichází do třídy každé úterý. Eurytmie v mateřské škole může být chápána jako tělesné a rytmické cvičení či pohybová aktivita. Waldorfská škola bez eurytmie není nikdy úplná a má tak velký nedostatek.

Děti si oblékají na cvičení speciálně pro tuto příležitost ušité růžové košilky a eurytmické cvičky. V kruhu sedí tak, že nohama vytvářejí hvězdu, a posílají si plstěný míček...aby se ztišili po volné hře. Následují prstová (eurytmická) cvičení, cvičení v sedě, ve stoje, pozná- vání vlastního těla, běhání, skákání, střídání pohybu a klidu, rytmu... Vše je provázáno pří- během, písničkami, říkadly a básničkami. Nikoho ani nenapadne, že by "cvičil". Jako vždy, hrajeme si a moc nás to baví.

Eurytmistka si také některé děti bere individuálně stranou a vede s nimi tzv. léčebnou eurytmii, neboli terapii "šitou na míru", která pomáhá dětem řešit individuální nedostatky či přílišné "odchylky"....

4. a 5. reportáž z Francie

Středa aneb "Modelování"

Středa opět začíná stejně jako každý jiný všední den. Až po kreslení voskovými bločky, práci s vlnou a volné hře zasedají děti ke stolu, aby rozehrály své dlaně. Paní učitelka Patricia k tomu zpívá vhodné verše. Do vřelých dětských dlaní pak vtiskne docela malý kousek včelího vosku. Sama pak modeluje malý hříbek a zpívá o něm píseň, kterou právě vymyslela. Některé děti také modelují hříb. Jiné se nedají zlákat a modelují svými drobnými prstíky hlemýždě, meče, skřítky, košíky a jiné mnohem podivnější věci.

Patricia při modelování zpívá známé rytmicky jednoduché písničky, které si s ní děti s radostí zazpívají. Když jsou všechna dílka, všechna zvířátka, věci i bytosti hotové, uloží je každý do svého košíku v šatně, aby si přeměněný kousek vosku odnesl domů...nebo ho mohou položit na stolek ročních dob, který nechybí v žádné z waldorfských tříd a vždy odráží roční dobu, kterou všichni v danou chvíli žijí.

Po modelování pak děti čeká svačinka a další známé činnosti předchozích dnů. Jen po dopolední hře venku dnes ve školce nikdo nezůstane. Ani na oběd, ani k odpolednímu odpočinku. Francouzské školství tu má jednu zvláštnost - každou středu končí školky, základní školy i školy střední už obědem. Žádné odpolední vyučování, žádné zdržování ve škole. Málokdo však jde ze školy přímo domů. Středy jsou tu ve znamení různých kroužků a sportovních klubů. To však samozřejmě neplatí pro mateřské školy (nebo alespoň ty waldorfské). Ve středu se děti ze školky shledají se svými rodiči o pár hodin dříve...

Čtvrtek aneb "Ovocný salát"

Každý čtvrtek (alespoň v období podzimu) je ve znamení ovocného salátu. Děti ráno přicházejí a "ve spolupráci" se svými rodiči přinášejí některé své oblíbené ovoce. Nejlépe právě to, které zrovna roste na zahradě (nebo v obchodě). A tak se hned po ránu hromadí ve velké ošatce na stole jablka, hrušky, granátová jablka, kterých tu roste požehnaně, hroznové víno...a pravda, občas se objeví také banán, kivi nebo pomeranč.

Takto se shromáždí voňavé ovoce, které čeká, až děti nakreslí svůj ranní obraz voskovými bločky a učiní za dost své potřebě hrát, hrát a hrát si. Zatímco si děti hrají v různých koutech třídy, paní učitelka Danielle chystá na stůl dřevěná prkýnka, struhadla, nože a misky. Sama pak usedá ke stolu a začíná ovoce loupat a krájet na kostky. Některé děti se k ní postupně přidávají. Pracují tak dlouho, dokud je ovoce zajímavá a pak zase odbíhají ke své hře. Nikdo není k účasti na přípravě salátu nucen. Když jsou všechny druhy ovoce připraveny, smíchají se v jeden velký chutný salát a svačina je pro dnešek připravena.

Uklidíme po sobě nádobí a můžeme prostřít stůl. Dál už je zase všechno "po starém"...

6. reportáž z Francie

Kreslení voskovými bločky

Už jsem vám vyprávěla, jak se "až v mateřské škole" učím kreslit? Hned vám to povím. Jen ještě předem naznačím něco málo (nebo možná i více) o formě kreslení ve waldorfské předškolní pedagogice. Ve waldorfské školce se ke kreslení užívá pouze voskových bločků - ze včelího vosku s barevnými rostlinnými pigmenty (bločky, protože jsou to takové malé kvádríky, o něco menší než krabičky od zápalek). Děti, jak to také bývá, je mohou olizovat, okusovat a ochutnávat bez jakýchkoli rizik (pokud tedy přimhouříme oko nad spolknutou výtvarnou pomůckou, která se pořizuje za vyšší částku než obyčejné voskovky - zvláště ty současné, jejichž stopa na papíře je často méně než viditelná). Dále se také používá plochý široký štětec a akvarelové barvy, ale to se týká malování...a to necháme podrobněji až na jindy. To znamená, že zde nenajdete žádné pastelky, tužky, progressy, uhly ani nic podobného.

Navíc, a to možná kdekoho vyděsí, dostávají předškolní děti do ruky pouze malou část spektra barev. Konkrétně žlutou, červenou a modrou (stejně jako u akvarelového malování). Případně mohou dostat dva druhy červené, dva druhy modré a stejně tak od žluté. Každý odstín totiž umí při "míchání" trošku jiná kouzla. Toto "množství" barev dostávají děti ze dvou prostých důvodů. Kdybychom jim dali k dispozici větší škálu barev, bude jejich pozornost příliš rozptýlena a především fantazie by přišla zkrátka. A druhým důvodem je, že děti mohou při překrývání různých barev odhalovat velká kouzla. Jak vzniká třeba zelená, kde se na papíře vzala černá nebo hnědá a proč tahle fialová nevypadá tak, jak jsem si představoval? Tvar bločků odpovídá jemné motorice dětí a dovoluje jim na papíře vytvá-

řet větší plochy bez ostrých hran. Malé děti totiž jen velmi zřídka umí nakreslit "přesně to, co si předsevzaly". To znamená, že s pastelkou, která zanechává na papíře ostrou linku, umí jen málokteré dítě zacházet tak obratně, že vždy nakreslí například hezkého koníka nebo rovný strom a dům se špičatou střechou. Neúspěchy s pastelkami často mnohé děti odradí od kreslení na dlouhou dobu. A pak to, co bločky umí (kreslit jakoby rozmazaně, zasněně), dává nejen dětem, ale i nám dospělým prostor pro fantazii...

A teď ta moje "škola kreslení". Ačkoli jsem dokonce celé jedno pololetí učila výtvarnou výchovu na obou stupních základní školy (která však nebyla waldorfská), mám tady pocit, že se všechno učím znovu. Každé ráno přijdu do školky, posadím se vedle dětí ke stolu, kde na mě čeká podložka s bílým papírem a proutěný košík s voskovými bločky jen pro mě. S voskovými bločky se zachází úplně jinak, než s jakoukoli jinou "výtvarnou pomůckou". Ne, že bych bločky nikdy předtím ke kreslení nepoužívala, právě naopak. Tady jsem ale vystavena každodenní konfrontaci s čistou a neúprosnou kritikou dětí. Jablíčka a skřítek v dutině stromu, to by ještě šlo...ale když děti řeknou: "Nakresli nám koně," tak to je přesně něco, čeho se od malička bojím...a co, když se o to náhodou pokouším, nikdy jako kůň vlastně nevypadá. Zrovna, jako tentokrát. Každé ráno, když se probudím, zírám na mě ze zdi obraz podivného oslíka (tolik jsem si ho oblíbila, že jsem si jej vystavila ve své "francouzské" ložnici...ostatně jako množství dalších "veselých" obrázků). Ale víte co? Podle dětí byl v tu chvíli můj "oslík" ten nejkrásnější koník na světě.

Proč? Protože se děti účastnily průběhu celé kresby a zažily mou plnou, vědomou a opravdovou snahu nakreslit toho nejkrásnějšího a nejdokonalejšího koníka. To je to kouzlo, které zahaluje každou kresbu do závoje té nejvýjimečnější estetiky, který už mohou dospělí a především studovaní výtvarníci jen těžko nadzvednout.

Proto jakýkoli argument, že neumíte kreslit to či ono, nebo že to neumíte vůbec, je pro děti naprosto nepřijatelný a nepochopitelný. Tak s chutí do toho a půl umělce je z vás hned (alespoň v očích dětí...a ta druhá půlka umělce, ta se dostaví, jakmile v sobě překonáte nechuť a strach z neúspěchu).

**PŘÍLOHA P V: ŽÁDOST O DOTACI ZE SOCIÁLNÍHO FONDU
ZLÍNSKÉHO KRAJE I**

Odbor sociálních věcí
Tř. T. Bati 21, 761 90 Zlín
Tel.: 577 043 319, e-mail: pavla.hyncicova@kr-zlinsky.cz

Žádost o finanční podporu (neinvestiční dotaci) ze Sociálního fondu Zlínského kraje na podporu sociálně zdravotních aktivit

1. Informace o žadateli

Žadatel (název / jméno) ...Přátelé harmonické výchovy, o.s.....

Právní forma: ...Občanské sdružení.....

IČ: ...26570106.....

Adresa: ...J. Jabůrková 1404, Otrokovice, 765 02 Otrokovice 2...

Statutární zástupce:

Jméno: ...Ing. Lenka Jabůrková.....

Kontaktní adresa: ...J. Jabůrková 1404, Otrokovice, 765 02 Otrokovice.....

Telefon / e-mail: ...tel. 608347123 , info@harmonicka-vychova.cz

Kontaktní osoba k projektu (akci):

Jméno: ...Miroslava Knedlová.....

Telefon / e-mail: ...tel. 777 879 778, miraknedlova@seznam.cz.....

Bankovní spojení: ...Poštovní spořitelna....číslo účtu:...235993246 / 0300....

Plátce DPH: ne

2. Informace o akci / projektu

Název akce / projektu: ...Rodinný klub Waldík

Termín a místo realizace: ...od 1. září 2010, centrum Zlína.....

Podrobnější popis akce / projektu (cíl a obsah):

Rodinný klub Waldík má být novým centrem pro výchovu a vzdělávání malých dětí, setkávání jednotlivců v rámci rodiny (včetně prarodičů) a rodin mezi sebou. Základem pro veškerou činnost tvoří pedagogické principy a metody vycházející z alternativní pedagogiky a především tradic a zvyků spojených s naší kulturou – jak místní, krajevou, tak středoevropskou. Za cíl si tento projekt (s dlouhodobým dopadem) klade obnovit a oživit základní vztahy v rodině a dále je posilovat (počítá i se vztahy dětí, rodičů a prarodičů).

Projekt sestává z několika dílčích služeb nabízených rodinám. K těm základním patří Rodinný klub Waldík (dále jen RK Waldík) – každodenní dopolední výchovně-vzdělávací program pro předškolní děti od 2 let věku, v jehož rámci je možné sem umístit své dítě (na jeden až pět dní v týdnu) a případně se zároveň společně s dětmi účastnit programu, výchovně působit a podílet se na předávání zkušeností. Kromě rodičů se programu mohou společně s dětmi účastnit také prarodiče. Tato služba bude pro klienty zpoplatněna.

V rámci Rodinného klubu Waldík bude rodinám k dispozici Sociálně-pedagogická poradna (především pro rodiče s dětmi s výchovnými problémy, ale i jiné), kde bude působit stejný sociální pedagog, který se bude podílet na realizaci denního programu RK Waldík, a tudíž bude schopen lépe nahlédnout klima v rodině.

Nedílnou součástí pak bude pořádání přednášek, kurzů (v oblasti výchovy malých dětí a funkce a důležitost rodiny v životě dítěte), seminářů a víkendových akcí pro rodiče a rodiny s dětmi (včetně prarodičů) s rukodělnou, výtvarnou a jinou tematikou. Dále se v rámci plnění výchovného programu uskuteční několik slavností, jarmarků a oslav (např. Slavnost sv. Michaela, Slavnost světél, Vánoční jarmark apod.), jichž se zúčastní celé rodiny a kde důležitý prvek v soudržnosti rodiny hraje příklad dospělých, jejich postoje a hodnoty.

Důležitým faktem je prakticky úplná samofinancovatelnost projektu po prvních dvou měsících provozu (minimálně dále do června 2011). Bude tak zaručena jak kontinuita projektu pro již zúčastněné rodiny, tak potenciál rozšířit klientelu, a tak docílit většího dopadu na cílovou skupinu.

Projekt je zaměřen na rodiny ze Zlína a přilehlého okolí (cca do 20 km). Průzkum, který jsme sami udělali mezi veřejností, ukazuje, že o nabízené služby bude mít zájem dostatek rodin pro jejich uskutečnění a financovatelnost. Kromě rodičů s dětmi mají o projekt zájem také prarodiče, učitelé mateřských škol a studenti pedagogických oborů. Dále také víme, že již nyní by se do organizace akcí v rámci projektu dobrovolně zapojilo několik rodin (především tedy rodičů, kteří by zastali mnohé funkce, které by jinak musely být financovány – což je také jedna z metod alternativní pedagogiky, z níž projekt vychází). Projekt nemá suplovat funkci mateřských center apod.

Přehled osob podílejících se na realizaci projektu:

Náplň činnosti – funkce v projektu	Předpokládaná výše mzdových nákladů (v Kč)
Sociální pedagog – realizace projektu	45000
Pečovatelka o děti – realizace projektu	35000
Manažer projektu, administrativa – koordinace činnosti	0
Ekonom, účetní – účetnictví, daňové poradenství	0
P.R. - reklama, grafické práce, publicita, vztahy s veřejností	0
CELKEM	80000

Realizace projektu	Plánované aktivity projektu	Plánované datum zahájení (měsíc/rok)	Plánované datum ukončení (měsíc/rok)
Celková realizace projektu	Provoz Rodinného klubu Waldík	1.9.2010	15.11.2010
	Sociálně-pedagogická poradna pro rodiny s dětmi	1.9.2010	15.11.2010
	Přednášky, semináře, kurzy, víkendové akce pro rodiče, rodiny s dětmi	1.9.2010	15.11.2010

Očekávané výstupy projektu (v případě kontroly musí být tyto výstupy doloženy)		
výstup	měrná jednotka	minimální závazná hodnota
Semináře a víkendové akce pro rodiče a rodiny s dětmi	Jejich počet	4
Rodiny pravidelně se účastnící nabízených akcí a programu, využívajících služeb rodinného klubu	Jejich počet	10
Pravidelní účastníci nabízených akcí a programu, využívajících služeb rodinného klubu jako jednotlivci	Jejich počet	20
Účastníci, kteří využijí služeb rodinného klubu	Jejich počet	70
Přednášky pro rodiče a širší veřejnost	Jejich počet	5
Posílení vzájemných vztahů v rodině a jejich soudržnost	Počet uživatelů všech nabízených služeb	70

3. Rozpočet akce / projektu

Finanční prostředky - náklady		Částka v Kč
1. spotřeba materiálu: - základního materiálu (nespotřebního)		16000
- nákup cen, diplomů a odměn		0
2. cestovné		0
3. ostatní služby: - propagace		10000
- technické zajištění		90000
- doprava		0
- nájemné		15000
- poštovní poplatky, známky		0
- jiné (jaké)		0
4. osobní náklady		80000
z	- hrubé mzdy	32000
to-	- odměny z dohod o provedení práce	0
ho	- odměny z dohod o pracovní činnosti	27500
	- odvody a zákonné pojištění	20500
Celkem		211000

Finanční prostředky - výnosy		Částka v Kč
1. vlastní zdroje:		36000
2. dary od právnických a fyzických osob		0
3. dotace z obce		0
4. dotace ze Sociálního fondu Zlínského kraje (výše totožná s požadavkem)		100000
5. dotace z Ministerstva práce a sociálních věcí ČR		0
6. dotace z Ministerstva zdravotnictví ČR		0
7. ostatní (příspěvky klientů)		75000
Celkem		211000

Pozn.: Předpokládaný rozpočet musí být vyrovnaný, tzn. předpokládané náklady musí být pokryty předpokládanými výnosy.

4. Požadované peněžní prostředky

POŽADOVANÁ ČÁSTKA:100 000 Kč.....

5. Publicita

Specifikujte způsob, jakým zajistíte publicitu Zlínského kraje jako poskytovatele podpory (obecní zpravodaj, obecní média /kabelová televize, Info kanál/, internetové stránky, další tiskoviny).

Logo Zlínského kraje bude umístěno na všech plakátech, letáčích a jiných propagačních materiálech. Dále pak na webových stránkách organizace a při příležitosti každé akce konané v rámci projektu přímo v místě konání. Zlínský kraj jako poskytovatel podpory bude uváděn při veškeré prezentaci rodinného klubu (při prezentaci v rádiích, časopisech, novinách a jiných periodikách). Tato prezentace se uskuteční například prostřednictvím Českého rozhlasu, Zlínského deníku, Fryštáckých listů, metodického portálu rvp.cz a jiných partnerských webových stránek, vyžádanou e-mailovou inzercí apod.

O.s. Přátelé harmonické výchovy

Občanské sdružení Přátelé harmonické výchovy je určeného především rodinám s dětmi, matkám na mateřských dovolených, rodičům na rodičovských dovolených a v souvislosti s tím vyvíjí několik aktivit.

V první řadě se jedná o setkávání rodičů s malými dětmi. Probíhá vždy jednou za 14 dní a je určeno matkám a otcům ohroženým sociální exkluzí a dlouhodobým vyčleněním ze společnosti. Setkávání slouží ke sdílení zkušeností, nápadů a především vedou k předávání znalostí o výchově a vzdělávání malých dětí.

Dále občanské sdružení pořádá pro své klienty a širší veřejnost odborné přednášky a semináře (viz např. Jarní slavnost v MC Malenovice, přednášky Mgr. Ellerové o rytmu v životě dítěte a PhDr. Janátové o léčivé moci pohádek a také úzkosti a agresivitě dětí, projekt Maminky s dětmi v Café Naděje v Otrokovicích, Setkávání rodičů s dětmi v Malenovicích a ve Zlíně, přednášky o waldorfské pedagogice pod záštitou Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, Michaelská slavnost pro rodiny s dětmi aj. - podrobnější popis uskutečněných akcí je k nahlédnutí na <http://www.harmonicka-vychova.cz/clanky/archiv-udalosti>).

O. s. Přátelé harmonické výchovy je od března 2010 oficiálním členem Kruhu mateřských center s waldorfskou pedagogikou.

Realizační tým:

Ing. Lenka Jabůrková – pečovatelka o děti, realizátorka programů pro děti a rodiče, frekventantka Akademie sociálního umění Tabor v Praze

Mgr. Markéta Macíková – pedagožka, realizátorka programů pro děti a rodiče

Miroslava Knedlová – sociální pedagožka, učitelka, lektorka, absolventka studia pro učitele waldorfských škol, frekventantka studia pro učitele waldorfských mateřských škol, realizátorka programů pro děti a rodiče, příprava přednášek

Ing. Jaroslav Kříž – ekonom, účetní a daňové poradenství

Mgr. Petra Křížová – právní poradenství, frekventantka Akademie sociálního umění Tabor v Praze

Bc. Pavel Tomášek – grafické práce, reklama, správa webu

V externí spolupráci s **PhDr. Anežkou Janátovou** (Akademie sociálního umění Tabor v Praze) – odborné přednášky, poradenství a konzultace v oblasti sociální a pedagogické činnosti

**PŘÍLOHA P VI: ŽÁDOST O DOTACI ZE SOCIÁLNÍHO FONDU
ZLÍNSKÉHO KRAJE II**

Odbor sociálních věcí
Tř. T. Bati 21, 761 90 Zlín
Tel.: 577 043 319, e-mail: pavla.hyncicova@kr-zlinsky.cz

Žádost o finanční podporu (neinvestiční dotaci) ze Sociálního fondu Zlínského kraje na podporu sociálně zdravotních aktivit

1. Informace o žadateli

Žadatel (název / jméno) ...Přátelé harmonické výchovy, o.s.....

Právní forma: ...Občanské sdružení.....

IČ: ...26570106.....

Adresa: ...J. Jabůrková 1404, Otrokovice, 765 02 Otrokovice 2.....

Statutární zástupce:

Jméno: ...Ing. Lenka Jabůrková.....

Kontaktní adresa: ...J. Jabůrková 1404, Otrokovice, 765 02 Otrokovice 2...

Telefon / e-mail: ...tel. 608347123 , info@harmonicka-vychova.cz

Kontaktní osoba k projektu (akci):

Jméno: ...Miroslava Knedlová.....

Telefon / e-mail: ...tel. 777 879 778, miraknedlova@seznam.cz.....

Bankovní spojení: ...Poštovní spořitelna....číslo účtu:...235993246 / 0300...

Plátce DPH: ne

2. Informace o akci / projektu

Název akce / projektu: ... Waldíkovy tvořivé dílny

Termín a místo realizace: ...červen, září, říjen a listopad 2010, Zlín a Otrokovice.....

Podrobnější popis akce / projektu (cíl a obsah):

Jedná se o sociálně-pedagogický cyklus seminářů (tvořivých dílen nejen pro rodiče s malými dětmi). Ti tak budou mít možnost setkat se v roce 2010 celkem čtyřikrát vždy u jedné z výtvarných a rukodělných technik, které se využívají v alternativní pedagogice k výchovným, vzdělávacím a terapeutickým účelům. Kromě přímé tvořivé práce si akce klade za cíl informovat rodiče a vychovatele o nových výchovných metodách, poradit s aktuálními výchovnými problémy, zprostředkovat kontakty mezi rodinami a také mezigenerační setkávání. Samotným charakterem akce pak chceme působit na posílení vztahů v jednotlivých rodinách.

Dílny jsou tedy určeny především dětem a jejich rodičům a prarodičům, kde dospělí mají sehrát roli příkladem, předáváním zkušeností, ukázat dětem, že i dospělí se stále musejí (a umějí) učit. Kromě společně stráveného času si rodiny z každé dílny odnesou výrobky, na nichž budou moci doma dále pracovat, zdokonalovat je či podle nich tvořit nové. Tato kontinuita bude zaručena závěrečnou společnou výstavou všech děl vytvořených nejen v dílnách samotných, ale i doma, mimo odborné vedení. Tato výstava bude veřejná a s velkou pravděpodobností putovní (Čajovna Pangea v Otrokovicích, Čajovna Múzický klub ve Fryštáku, restaurace Prašád ve Zlíně aj.).

Přehled osob podílejících se na realizaci projektu:

Náplň činnosti – funkce v projektu	Předpokládaná výše mzdových nákladů (v Kč)
Lektor – pedagog – pedagogická záštita a vedení projektu včetně jednotlivých dílen	5000
Odborný lektor – vedení dílen	5000
Ekonom, účetní – účetnictví, daňové poradenství	0
CELKEM	10000

Realizace projektu	Plánované aktivity projektu	Plánované datum zahájení (měsíc/rok)	Plánované datum ukončení (měsíc/rok)
Celková realizace projektu	Waldíkova tvořivá dílna I	červen / 2010	červen / 2010
	Waldíkova tvořivá dílna II	září / 2010	září / 2010
	Waldíkova tvořivá dílna III	říjen / 2010	říjen / 2010
	Waldíkova tvořivá dílna IV, vernisáž výstavy	listopad / 2010	listopad / 2010

Očekávané výstupy projektu (v případě kontroly musí být tyto výstupy doloženy)		
výstup	měrná jednotka	minimální závazná hodnota
Účastníci každé jedné dílny	Počet účastníků	12
Účastníci všech dílen v rámci projektu	Počet účastníků	50
Dotazníky se zpětnou vazbou za celý projekt	Počet dotazníků	50
Výstava děl pro veřejnost	Počet vystavených děl	30

3. Rozpočet akce / projektu

Finanční prostředky - náklady		Částka v Kč
1. spotřeba materiálu: - základního materiálu		9000
- nákup cen, diplomů a odměn		0
2. cestovné		2800
3. ostatní služby: - propagace		5000
- technické zajištění		1500
- doprava		500
- nájemné		0
- poštovní poplatky, známky		0
- jiné (jaké)		0
4. osobní náklady		10000
z	- hrubé mzdy	0
to-	- odměny z dohod o provedení práce	8700
ho	- odměny z dohod o pracovní činnosti	0
	- odvody a zákonné pojištění	1300
Celkem		28800

Finanční prostředky - výnosy		Částka v Kč
1. vlastní zdroje:		5800
2. dary od právnických a fyzických osob		0
3. dotace z obce		0
4. dotace ze Sociálního fondu Zlínského kraje (výše totožná s požadavkem)		23000

5. dotace z Ministerstva práce a sociálních věcí ČR	0
6. dotace z Ministerstva zdravotnictví ČR	0
7. ostatní:	0
Celkem	28800

Pozn.: Předpokládaný rozpočet musí být vyrovnaný, tzn. předpokládané náklady musí být pokryty předpokládanými výnosy.

■ 4. Požadované peněžní prostředky

■ POŽADOVANÁ ČÁSTKA:23 000 Kč.....

■ 5. Publicita

Specifikujte způsob, jakým zajistíte publicitu Zlínského kraje jako poskytovatele podpory (obecní zpravodaj, obecní média /kabelová televize, Info kanál/, internetové stránky, další tiskoviny).

Informace o poskytnutí podpory Zlínským krajem bude umístěno na všech plakátech, letácích a jiných propagačních materiálech. Dále pak na webových stránkách organizace a při příležitosti každé jednotlivé dílny konané v rámci projektu přímo v místě konání. Zlínský kraj jako poskytovatel podpory bude uváděn při veškeré prezentaci akce (v rádiích, časopisech, novinách a jiných periodikách). Tato prezentace se uskuteční například prostřednictvím Českého rozhlasu, Zlínského deníku, Fryštáckých listů, metodického portálu rvp.cz a jiných partnerských webových stránek, vyžádanou e-mailovou inzercí apod. Dále bude Zlínský kraj prezentován jako poskytovatel podpory na závěrečné výstavě.

**PŘÍLOHA P VII: ŽÁDOST O DOTACI Z ROZPOČTU MĚSTA
OTROKOVICE**

Část A
Základní informace o žadateli

	Název subjektu:	Přátelé harmonické výchovy, o.s.
	Kontaktní údaje:	Adresa subjektu – obec, ulice, č. p., PSČ:
		J. Jabůrková 1404 Otrokovice 765 02 Otrokovice 2
		Další kontakty – telefon, e-mail, fax, webové stránky:
		tel. 608347123 info@harmonicka-vychova.cz www.harmonicka-vychova.cz
	Právní forma:	Forma právní subjektivity:
		Občanské sdružení
		Identifikační číslo (IČ):
		CZ26570106
	Statutární orgán (osoba oprávněná jednat jménem subjektu):	Jméno a příjmení:
		Ing. Lenka Jabůrková
		Kontaktní adresa:
		J. Jabůrková 1404 Otrokovice 765 02 Otrokovice 2
		Telefon, e-mail:
		lenka.jab@gmail.com
	Bankovní účet:	Číslo účtu včetně kódu banky a variabilního symbolu:
		235993246 / 0300

■ Informace o předmětu dotace – obecně

	<p>Název druhu dotace a předmět dotace: (nehodící se škrtněte a v případě dotace na akci uveďte název akce/projektu, datum zahájení a ukončení a místo konání akce):</p>	<p>neinvestiční dotace na akci (projekt): „Waldíkova tvořivá dílna“ termín: 5.6.2010 (další termíny: 18.9.2010, 16.10.2010, 17.11.2010)</p> <p>Jedná se o sociálně-pedagogický cyklus seminářů (tvořivých dílen nejen pro rodiče s malými dětmi). Ti tak budou mít možnost setkat se v roce 2010 celkem čtyřikrát vždy u jedné z výtvarných a rukodělných technik, které se využívají v alternativní (waldorfské) pedagogice k výchovným, vzdělávacím a terapeutickým účelům. Kromě přímé tvořivé práce si akce klade za cíl informovat rodiče a vychovatele o nových výchovných metodách, poradit s aktuálními výchovnými problémy, zprostředkovat kontakt jinak sociálně exkludovaných rodičů a také mezigenerační setkávání.</p>
	<p>Žádaná výše dotace (Kč):</p>	<p>8 500,00 Kč</p>
	<p>Specifikace nákladů, na jejichž úhradu je dotace žádána: (např. na úhradu nájemného, cestovného apod.)</p>	<p>Cestovné lektorů, materiál (voskové bločky, rouno, filcovací jehly, podložky, akvarelové barvy...), propagace (tisk letáků, propagačního materiálu)</p>
	<p>Cílové skupiny akce/činnosti subjektu: (v případě dotace na činnost uveďte počty k 31.12. předchozího roku)</p>	<p>Hlavní cílová skupina – určení a počet:</p> <p>Rodiče malých dětí a dětí předškolního věku, matky na mateřských dovolených, rodiče na rodičovských dovolených, rodiče ohrožení sociální exkluzí při nedostatečném kontaktu se společností z důvodu dlouhodobé péče o dítě/děti.</p> <p>Jedna akce je určena 30-40 dospělým.</p> <p>Další cílové skupiny – určení a počet:</p> <p>Mezi další z cílové skupiny patří prarodiče (v rámci ozdravování vícegeneračních rodinných vztahů), děti rodičů z cílové skupiny (od 0 do 18 let), studenti pedagogiky a příbuzných oborů, učitelé MŠ. Akce bude dále otevřena i širší veřejnosti.</p> <p>Věková struktura cílové skupiny (zejména uveďte počty u věkové skupiny do 18 let a nad 70 let – neplatí pro oblast soc. služeb):</p> <p>Primárně je akce určena rodičům s dětmi od 0 do 7 let (až 40 rodin).</p> <p>Komentář:</p>
	<p>PR a publicita:</p>	<p>Způsob zajištění PR a publicity dotované akce/činnosti včetně zajištění prezentace města Otrokovice jako poskytovatele dotace:</p>

		<p>Akce bude s dostatečným předstihem prezentována v médiích Zlínského kraje (rádia, noviny a jiná periodika), dále prostřednictvím letáků a plakátů (v Otrokovicích, Kvítkovicích, Malenovicích, Napajedlích, ve Zlíně...) a také na webových stránkách.</p> <p>Podpora města Otrokovice bude prezentována při všech výše uvedených formách prostřednictvím loga či slovně. A dále pak na samotné akci vyvěšením loga města a ústním podáním a poděkováním.</p>
--	--	--

**PŘÍLOHA P VIII: PROJEKT „MATEŘSKÝ KLUB WALDÍK“ NA
WEBOVÝCH STRÁNKÁCH**

WALDÍK - MATEŘSKÝ KLUB

Připravujeme k vzniku waldorfský mateřský klub, který bude z počátku fungovat čtyři dny v týdnu, vždy v dopoledních hodinách. S dětmi budeme pracovat podle rámcového vzdělávacího programu waldorfských mateřských škol a podle školního vzdělávacího programu, který bude vytvořen přímo pro potřeby "Waldíka" a brzy bude také zpřístupněn na našich webových stránkách. O jeho formě si můžete udělat představu po přečtení příspěvků "Reportáže z Francie" (sekce Aktuality).

Komu bude waldorfský mateřský klub určen a co bude nabízet:

"Waldík" - Program je určen dětem předškolního věku (od 3 do 5 let, případně po individuálním posouzení již od 2 let), pro všechny děti bez rozdílu pohlaví, národnosti, barvy pleti a případného hendikepu. Rodiče mohou přihlásit své děti na všechny čtyři dny v týdnu nebo jen na některé, např. pondělí nebo pondělí a čtvrtek.

Waldorfský rodičovský klub - Pravidelné setkávání rodičů s dětmi při společné činnosti (např. rukodělné, výtvarné, hudební apod.) směřující k rozvoji znalostí waldorfské pedagogiky a stylu výchovy, k ucelení společenství, sdílení starostí a radostí a trávení společného času rodičů s dětmi.

Pravidelná setkávání nad výchovnými tématy - Určeno všem rodičům, prarodičům, studentům, pedagogům a další široké veřejnosti. Pravděpodobně jednou za 14 dní.

Přednášky - Věnované širokému spektru z oblasti waldorfské pedagogiky s více či méně známými osobnostmi "českého waldorfského světa" (a snad také světa za hranicemi naší země, zemičky)

Kurz eurytmie - určený především dospělákům...případně středoškolákům, kteří mají zájem o svůj tělesný, duševní a duchovní rozvoj (pravděpodobně 60 minut týdně)

Francouzský Waldík - kroužek francouzského jazyka určený dětem od 5 do 7 let, které se chtějí či mají v budoucnosti učit francouzsky (nenásilnou, hravou formou - vštěpování především správné výslovnosti, hry, říkadla, básničky...žádná gramatika, žádné psaní, jenom hraní) - pravděpodobně jednou až dvakrát 45 minut týdně

Jak jsme daleko:

- * Připravujeme vhodnou ekonomickou a administrativní formu pro zřízení Mateřského klubu Waldík
- * Hledáme nejvhodnější prostory (pro jednu třídu s možností využití i pro další aktivity - viz eurytmie, přednášky apod. - splňující hygienické požadavky)
- * Píšeme projekt
- * Připravili jsme rozpočet
- * Sháníme finance ke zřízení a na provoz zařízení
- * Sbíráme potřebné informace

Co ještě hledáme:

- * Případné sponzory
- * Rodiče s dětmi se zájmem o waldorfskou pedagogiku a o naše zařízení (prosím, ozvěte se nám)

Vybavení Waldíka (pro snížení počátečních nákladů):

- * hračky z přírodních materiálů (dřevo - nelakované, vlna, bavlna,...)
- * koberec (s vyšším chlupem)
- * závěsy
- * dětský a jiný nábytek (židličky, stolečky, poličky, lavičky, skříňky, koš na hračky...)
- * nočníky
- * A4 měkké papíry na kreslení
- * stará bílá prostěradla, záclony, velké kusy látek na hraní
- * vyčesané bílé i barevné ovčí rouno, plst'
- * klubka vlny
- * dětské WC mísy
- * umyvadlo
- * starou či novou lednici, maličký mrazák (na led)
- * starou či novou, větší či menší troubu (na pečení chleba a vaření)
- * nádobí do kuchyně (talíře, talířky, sklenice, misky, mísy, prkýnka, struhadla, příbory, džbán na vodu, hrnce, plechy...)
- * nádobíčko do dětské kuchyňky
- * houpací koníky, houpačky, dřevěné prolézačky, kusy dřeva, špalky...
- * šišky, kaštany, žaludy
- * kusy a kousky látek na výrobu hraček a pro jiné rukodělné činnosti
- * batikovací barvy na textil
- * plastové/plexisklové/PVC podložky o něco větší než formát A3 pro akvarelové malování
- * dřevěná prkna, lišty, trámký na úpravu vnitřních prostor a stavbu prolézaček pro děti, pro vytvoření oddělených koutů
- * malé polštářky, deky, malé matrace pro odpočinek
- * proutěné koše a košíky
- * mlýnek na obilí
- * bílé kuchařské zástěrky pro děti
- * ubrusy (jakékoli)
- * vybavenou lékárníčku
- * odpadkový koš, staré hadry
- * smeták, smetáček a lopatu
- * případné další invenci se meze nekladou...jakákoli pomoc bude vítána

PŘÍLOHA P IX: NÁSTIN PROJEKTU PRO JŠ LINGUA

Projekt Mateřský klub Waldík v JŠ Lingua

Provozní doba: 8:00 (příp. 7:00) – 12:00

(max. délka pobytu jednoho dítěte-4h, tj. nebude se jednat o tzv. denní režim)

Poskytované služby a specifické činnosti:

dopolední svačinka (BIO kvalita)
společný program (dle kurikula)
volná hra dětí
nepřetržitý dohled nad dětmi
množství výtvarných, hudebních a rytmických aktivit
každodenní „nenásilná, přirozená výuka“ cizích jazyků (AJ, FJ)
hračky a jiný používaný materiál pouze z přírodních materiálů (dřevo, papír, vlna, bavlna, včelí vosk, ...)
pravidelné, každodenní vyprávění pohádek, podpora tvůrčí fantazie a představivosti
účast dětí na každodenních, běžných činnostech (úklid, příprava jídla, mytí nádobí,...)

Z kurikula (společný program):

- Po: pečení chleba (s vlastním mletím zrna)
- Út: pohybová výchova (eurytmie)
- St: malování akvarelovými barvami
- Čt: modelování ze včelího vosku
- Pá: příprava ovocného salátu / polévky (dle ročního období) ke společné svačině

Požadavky na prostory:

- specifická výmalba (na bílý podklad tónovacími barvami)
- nutnost „vytvořit“ na chodbě „šatnu“ (věšáky pro odkládání bund a bot dětí, lavičky k přezouvání, poličky pro odkládání dalšího oblečení)
- možnost využívat kuchyňku (příprava svačin, nápojů,... lednice, vařič, případně trouba – ta není nezbytná)
- případná instalace umyvadla přímo do třídy
- podlaha: dřevěná nebo část koberec a část linoleum

Hygienické požadavky:

- odpovídající počet toalet (v případě 4h denně není třeba budovat dětské mísy, postačí nočníky a mobilní schůdek ke klasické toaletě)
- osvětlení, vlhkost a teplota stěn a interiéru (internátní budova splňuje)
- další – specifické výjimky, které se vyskytují v rámci waldorfské pedagogiky a mohou být v rozporu s hygienickou vyhláškou se běžně ošetřují souhlasným podpisem rodičů (při jídle zapálená svíčka, děti se účastní přípravy svačin apod.)

Předpokládané náklady na rodiče:

- základní částka se počítá (přibližně) na 50 Kč/hod., rodiče si určí dny a hodiny, kdy bude dítě docházet – platba pak bude na 1 měsíc dopředu (vratná pouze v ojedinělých a uznatelných případech)
- při větším počtu dětí (bude-li zařízení dostatečně naplněno tak, aby byl provoz samo financovatelný) bude cena za 1h nižší
- rodiny s nízkou životní úrovní a nízkými příjmy budou mít možnost po předložení průkazných dokladů jednat o individuální ceně, stejně tak při umístění více sourozenců současně
- cena na 1 měsíc tak při každodenním využití vychází přibližně na 3 500 Kč (při každodenním využití bude však také možnost jednat o slevě)
- další nezahrnuté platby: dopolední svačina – 15 Kč / den, příspěvek na specifický výtvarný materiál – 10 Kč / den

Další předpokládané (příležitostné) aktivity:

- v odpoledních a večerních hodinách přednášky k waldorfské pedagogice pro rodiče, učitele, studenty a širší veřejnost
 - odpolední „kurz“ výuky cizích jazyků waldorfskými metodami (děti od 3 do 7 let) – AJ, FJ
 - 1x týdně setkávání zájemců o waldorfskou pedagogiku, čtení odborné literatury
 - eventuálně kurzy eurytmie (umělecké pohybové cvičení), výtvarné kurzy apod.
 - příležitostně víkendové semináře k waldorfské pedagogice
-
- výše uvedené činnosti nejsou zahrnuty do příjmů mateřského klubu (budou převážně za „dobrovolné vstupné“, či pouze platby za použitý materiál), přesto jsou tyto aktivity v naší činnosti nevyhnutelné; existuje také možnost „odpoledního hlídání“, které by už nespadlo do programu, ale umožnilo tak jiným maminkám navštěvovat pravidelně jazykový kurz

**PŘÍLOHA P IX: NÁVRH PROJEKTU PRO FIRMU BARUM
CONTINENTAL**

Podklady k projektu

RODINNÝ KLUB WALDÍK

Předškolní zařízení s waldorfskou pedagogikou

Občanské sdružení

Přátelé harmonické výchovy, Otrokovice

duben 2010

SPECIFIKA WALDORFSKÉ PŘEDŠKOLNÍ PEDAGOGIKY

Hlavní zásady:

Plnohodnotné dětství

Mezi hlavní zásady waldorfské pedagogiky předškolního věku patří uznávání dětství jako plnohodnotné fáze lidského vývoje. Dětství je dnes často nahlíženo jako jakási „přípravka na dospělost“. Dospělí vychovatelé se snaží dítě co nejrychleji připravit na život dospělého, samostatného člověka, aniž respektují vývojové zvláštnosti dětí. Stejně tak je dnes v klasickém pedagogickém přístupu jen málo využíván potenciál dítěte a jeho schopnost učit se specifickým způsobem, který máme v největší míře právě v dětství.

Nápodoba

Ke specifickému způsobu učení v raném dětství (od narození až do věku přibližně sedmi osmi let) patří schopnost napodobovat. Jedná se o první učení v životě dítěte vůbec, a proto je nejpřirozenějším způsobem učení a poznávání světa. Waldorfská pedagogika tedy nápodobu využívá až do posledních okamžiků – ještě v první a druhé třídě - podle dané skupiny dětí. Nejdůležitější je však tento způsob učení pro předškolní pedagogiku. Ve školce se děti učí výhradně pozorováním a nápodobou. Podstatné je poskytnout dětem vhodné vzory k napodobování. Učitelka má být vzorem, nejen co se týká vnějších činností, ale především vzorem morálním, myšlenkově ušlechtilý, upřímným a opravdovým. Vychovatelé by měli ze svého okolí a především sami u sebe eliminovat všechny jevy, které by děti neměly napodobit.

Pozitivní přístup

Waldorfská pedagogika určuje dětem přesné hranice. Někdy se v předškolní pedagogice říká „pravidla hry“, neboť děti hru milují a ke každé hře pravidla neoddiskutovatelně patří. Tato pravidla jsou nutná k zachování určitého řádu dne, bezpečného prostředí a zdraví dětí. V každém dalším případě waldorfská pedagogika šetří zákazy a vůbec pojmem „ne“. To má hned několik důvodů. Jedním z nich je dodat nezbytnému zákazu absolutní významnost a nutnost respektovat jej. Pokud své „ne“ používáme příliš často a navíc k tomu se později necháme „přemluvit“ a svůj názor změním, vede to dítě k přesvědčení, že diskuzí, hádáním či jiným přemlouváním a „škemráním“ mohou vždy dosáhnout svého. Navíc často dáváme dětem zákazy, které nám (ať již vědomě či nevědomě) mají ušetřit práci, ačkoli činnost, kterou zakážeme, není nikterak ohrožující či nebezpečná. To pak v pozdějším věku vede u dětí k nutkání porušovat jakékoli zákazy – i ty, které již mají své oprávnění z důvodu ohrožování zdraví apod.

Z podobného důvodu se na děti nekřičí, vždy se nejprve hledají jiné způsoby řešení, aby v dítěti opět nevzniklo přesvědčení, že křikem a útlakem druhých lze dosáhnout svého. Stejně je to pak i s tělesnými a jinak agresivními tresty (pohlavky, nadávky,...), které však ani klasická pedagogika neuznává.

Rytmus

V životě každého člověka je důležitý rytmus – rytmus dne, rytmus v práci, jistý řád týdne, měsíce a roku. V dětském věku platí potřeba rytmu obzvláště. Dítě se narodí do naprosto neznámého světa. Aby ho mohlo začít objevovat, poznávat a chápat, musí mít nejprve své jistoty, o které se bude moci opřít. Takové jistoty přináší právě rytmus. Cokoli, co se opakuje, o čem dítě ví, že opět přijde, že se bude dělat, působí blahodárně. Rytmus ve waldorfské pedagogice začíná od těch „nejmenších“ rytmů v písních, básních a cvičeních a pokračuje přes rytmus dne, týdne a nakonec celého roku tak, jak jej můžeme sledovat při průchodu všemi ročními dobami.

Řeč je o jakémsi řádu, rituálech a opakujících se činnostech a povinnostech. Mohli bychom sem zahrnout také již zmíněné hranice („pravidla hry“), které dítěti usnadňují výběr a rozhodování a opět jsou platnými normami, na něž se děti mohou spolehnout a cítit se tak do nejvyšší možné míry „pány nad svou situací“.

Respekt

Na předchozí zásadu navazuje zásada respektu. Jak dítě, tak dospělý musí respektovat závazná pravidla bez výjimky – např. je-li ve třídě zakázáno házet s hračkami, není možné, aby pak s nimi kdokoli házel, byť by to byl dospělý a měl pro to rozumný důvod – především menší děti mají problém „rozumová“ vysvětlení plnohodnotně chápat a budou pak naše chování napodobovat, protože slovní zákaz se stane po našem příkladu „neplatným“ či „nepochopitelným“. Ze strany vychovatele je pak nutný jistý vnitřní respekt každého dítěte jako individuality, jako samostatné a nám rovné bytosti. Tento se však neprojevuje volnou výchovou – děti se mohou samostatně rozhodovat a dostat tolik svobody, kolik je přiměřené jejich věku, vývoji a schopnostem.

Fantazie a volná hra

Velmi důležitým prvkem ve výchově malých dětí je volná hra, která patří k nejpřirozenějším projevům dětí předškolního věku a v níž se uplatňuje – respektive zrcadlí – nápodoba. Volná hra umožňuje dětem svobodně rozvíjet fantazii, motoriku, učit se sociálním vztahům a dávat možnost uplatnění volným projevům nenásilnou, naprosto přirozenou cestou.

Program waldorfské mateřské školy:

V programu každé waldorfské mateřské školy hraje důležitou roli rovnováha mezi volnou hrou dětí a mezi společnou tvůrčí činností vedenou učitelkou.

Nyní se pokusím popsat rytmus dne a týdne tak, jak probíhá ve waldorfských mateřských školách, ačkoli tento popis bude jen orientační. Průběh dne i týdne si každá škola stanovuje dle svých potřeb a možností, vždy však zahrnuje výše zmíněné zásady.

Každý všední den ve waldorfské školce má svůj rytmus a pevně stanovený průběh. Děti se mohou například scházet postupně a věnovat se nejprve volné hře. Následovat může společné pozdravení, rytmická cvičení a hry. Každý den je také nesen v duchu jiné společné činnosti (jeden den v týdnu se peče chleba, další den děti malují akvarelovými barvami apod.). Taková společná činnost se většinou uskutečňuje před svačinou, na jejíž přípravě se v ideálním případě děti mohou podílet. Po svačině obvykle vycházejí děti ven k volné hře na zahradě, kde mohou libovolně volit mezi různými činnostmi od běhání, sáňkování v zimě, rytí záhonu na jaře a na podzim, hrou na pískovišti, lezení po stromech a jiných k lezení uzpůsobených kládách a průlezkách a mnohým dalším. Před obědem mohou děti pomáhat s prostíráním a servírováním jídla, před samotným jedením často ještě proběhnou prstová cvičení s říkankami, průpověď a společné přání chuti. Po obědě se opět děti podílejí na úklidu nádobí, často jej mohou sami umývat. Odpoledne je běžný spánek, a než si rodiče děti ze školky převezmou, věnují se děti volné hře venku či v prostorách školy.

Společné činnosti

Mezi společné činnosti, které se v týdnu střídají a každá má vyhrazený právě jeden den, patří malování akvarelovými barvami, pečení chleba či příprava müsli, modelování, eurytmie, někdy kreslení voskovými bločky a příprava polévky či ovocného salátu. V některých školkách pak mezi samostatné společné činnosti zařazují také hudbu či muzikoterapii.

Malování

Malování akvarelovými barvami přírodního původu je specifickou činností, při které nemá jít o dokonalý výsledek – výkres, ale především o proces tvoření, míchání barev a prožitky dětí při tomto „kouzlení“. Zpravidla se užívají maximálně tři barvy – základní – žlutá, modrá a červená, z nichž mohou děti namíchat všechny ostatní barvy. Toto „barevné omezení“ dětem usnadňuje výběr a umožňuje jim prožít proces vzniku barev a jejich skládání. Výkresy se ve waldorfských mateřských školách obvykle nevystavují. Má to několik důvodů a jedním z nich je, aby se v dítěti předčasně neprobouzelo nezdravé sebevědomí a touha předvádět se a prosazovat.

Modelování

Ve waldorfských školkách se nejčastěji modeluje z barevného včelího vosku. Ten je naprosto neškodný, děti ho mohou bez ohrožení zdraví formovat, měnit, trhat i ochutnávat, pokud je to právě napadne. Včelí vosk v rukách malých dětí postupně měkne a stává se

tvárnou hmotou pro uplatnění fantazie. Proces vede k upevňování vůle a procvičení jemné motoriky. Učitelka při modelování často vypráví pohádku či jiný příběh.

Eurytmie

Specifickou činností je ve waldorfské mateřské škole eurytmie – forma pohybového umění, pracující s rytmem a řečí. Děti se pohybují v hravých formách, často lze pozorovat shodné znaky s dramatickou výchovou. Eurytmie může na děti působit také terapeuticky.

Pečení chleba, příprava müsli

Jeden den v týdnu bývá ve většině mateřských škol věnován přípravě chleba. Děti samy namelou zrní tak, aby z něj byla jemná mouka, s paní učitelkou připraví těsto a společně nebo každý sám uhnětou chleba, které přímo ve školce upečou. V některých školách se výroba chleba pravidelně střídá také s přípravou ovocného müsli. Jinde pak jako další samostatnou společnou činnost děti přinášejí do školky ovoce či zeleninu a sami připravují salát či polévku ke svačině.

Další činnosti:

Vyprávění pohádek, zpěv, říkanky, průpovědi

Mezi další činnosti, které se uplatňují v průběhu každého dne patří pravidelné vyprávění klasických pohádek, zpěv písní, říkanky, básně a průpovědi. Ty jsou buď voleny tak, aby odpovídaly ročnímu období a krajové kultuře a nebo také činnosti, kterou mají uvádět (např. průpověď před jídlem, poděkování po jídle, říkanka při uklízení apod.).

Roční svátky a slavnosti

V průběhu roku jsou pak důležité svátky a slavnosti, které vycházejí z místních krajových a lidových zvyklostí. Slaví se advent, Vánoce, Hromnice, masopust, Velikonoce, letnice (např. otvírání studánek), svatojánská slavnost, svátek sv. Michaela, sv. Martina, Mikuláš a mnoho dalších. Na většině slavnostech se také podílejí rodiče, kteří se v ideálním případě velmi zapojují do chodu mateřské školy a dění v ní ovlivňují. Často také velmi pomáhají při různých jarmarcích a prezentaci školy na veřejnosti.

Nabídka zajištění služeb

- Zařízení pro děti předškolního věku s předností pro děti zaměstnanců firmy Barum Continental
- Pedagogické a personální zajištění včetně samostatné správy zařízení
- Možnost samo financovatelnosti provozu
- Pedagogická poradna pro rodiče s dětmi v rámci zařízení
- Pořádání víkendových akcí pro rodiče s dětmi, setkávání, přednášky apod.
- Zajištění kontinuity předškolního zařízení do budoucnosti
- Do budoucna zařazení mezi školská zařízení (s tím spojená možnost čerpání státních a jiných dotací)

Kapacita:

Minimální počet dětí pro zahájení provozu: 12 dětí

Kapacita jedné třídy: až 28 dětí

Možnost rozšíření kapacity na 2 třídy dle zájmu rodičů, tj. až na 56 dětí.

Zařízení bude určeno především dětem od 3 do 7 let, v případě zájmu rodičů a za jistých podmínek může zařízení přijmout i dítě mladší 3 let, ne však mladší 2 let.

Provoz:

Provoz zařízení: **od 8h do 16h**

(s možností rozšíření na dobu **od 6h do 17h** – dle požadavků rodičů, pracovní doby apod.)

Celoroční provoz mimo prázdniny a svátky (o prázdninách provoz dle domluvy s rodiči).

Možnost zahájení již **od 1. září 2010**.

Vybavení zařízení:

Vybavení nutné pro provoz zařízení sami zařídíme a jsme schopni jej financovat (viz příloha - Rozpočet pro zahájení provozu).

Provozní zařízení:

Nutno bude připravit zázemí tak, aby z hygienických a bezpečnostních hledisek odpovídalo podmínkám pro provoz předškolního zařízení.

Jedná se o zařízení dětských toalet (1 dětská mísa na 5 dětí),

nízká umyvadla (1 na 5 dětí),

sprchy (1 na 1 třídu),

pitné vody,

úklidové komory,
vyhovujícího denního osvětlení a teploty,
šatny na odkládání obuvi a kabátů pro děti,
omyvatelná podlaha (linoleum a koberec nebo dřevěná),
kuchyňka pro potřeby třídy (dřez s výlevkou),
místo pro prádelnu,
prostor uvnitř (4m² na 1 dítě),
oplocený prostor venku (4m² na 1 dítě).

Případné jiné stavební úpravy dle norem.

Všechny výše zmíněné úpravy jsme schopni připravit a realizovat. Nemůžeme si však dovolit je financovat (náklady na rodiče by mnohanásobně vzrostly).

Financování:

Provoz bude plně financován z příspěvků rodičů. Částka za měsíční využití služeb se bude odvíjet od nákladů na platy zaměstnanců, na základní vybavení a počátečních investicích, na případné vyšší nájmu a podle způsobu zdanění.

Občanské sdružení Přátelé harmonické výchovy, které může být zřizovatelem zařízení, může žádat (a v současné době také žádá) o dotace z Města Otrokovice, ze Zlínského kraje a Regionu Zlínsko. Může také čerpat státní dotace případně vyhlášených dotačních řízení.

Přínos:

V současné době nedostatečné kapacity předškolních zařízení nabízíme firmě k dispozici předškolní zařízení určené přednostně pro děti jejich zaměstnanců. Zařízení bude v duchu alternativní pedagogiky, která se dnes nejen v České republice stává stále oblíbenější a nachází uplatnění také ve vědeckých pedagogických kruzích.

Waldorfské předškolní zařízení nabízí kromě služby „hlídání a výchovy dětí“ také další možnosti společenského a rodinného vyžití. Nabízí rodičům a dalším rodinným příbuzným možnosti k setkávání, ke spolupráci a podíl na průběhu výchovy jejich dětí. Dále bude k dispozici poradna pro rodiče obtížně vychovatelných dětí. Nabízet budeme také víkendové akce, semináře, kde se mohou rodiče dále vzdělávat ve výchově svých dětí a především se mohou setkávat s kolegy a přáteli, kteří jsou v podobné životní situaci. Mohou tak zlepšit nejen své vztahy životní, ale i na pracovišti, utvořit užší kolektiv a společenství se sdílením společných hodnot.

Jednalo by se také o první waldorfské předškolní zařízení ve Zlínském kraji, tudíž i o jistou „výjimečnost“ a možnost zviditelnění firmy v rámci celé ČR.

Kontakt:

Přátelé harmonické výchovy, o.s., J. Jabůrkové 1404, 765 02 Otrokovice

Email sdružení: info@harmonicka-vychova.cz

Předsedkyně sdružení: Ing. Lenka Jabůrková, tel.: 608 347 123

Záštitu projektu: Miroslava Knedlová, tel.: 777 879 778

Rozpočet pro zahájení provozu

Vybavení

Položka	Ks	Cena za kus	Celkem za položku
Stolek	5	2 500,00 Kč	12 500,00 Kč
Dětská židle	15	1 100,00 Kč	15 500,00 Kč
Šatna	5	7 500,00 Kč	37 500,00 Kč
Police	5	3 000,00 Kč	15 000,00 Kč
Kulatý stůl	2	3 000,00 Kč	6 000,00 Kč
Skříň na hračky	1	3 000,00 Kč	3 000,00 Kč
Skříň na materiál	3	2 000,00 Kč	6 000,00 Kč
Závěsy	35m	1 000 Kč/m	35 000,00 Kč
Koberce	80m ²	900,00 Kč	60 000,00 Kč
Hračky – přírodní materiál			6 000,00 Kč
Barva (výmalba)			3 000,00 Kč
Nočník	4	300,00 Kč	1 200,00 Kč
Schůdek k toaletě	2	900,00 Kč	1 800,00 Kč
Sušák na prádlo	1	800,00 Kč	800,00 Kč
El. trouba (malá)	1	3 000,00 Kč	3 000,00 Kč
Rychlovarná konvice	1	900,00 Kč	900,00 Kč
Nádobí	25	300,00 Kč	7 500,00 Kč
Lehátka	25	1 000,00 Kč	25 000,00 Kč
Ložní prádlo	25	500,00 Kč	12 500,00 Kč

Peřiny	25	500,00 Kč	12 500,00 Kč
Pračka	1	12 000,00 Kč	12 000,00 Kč
Celkem na vybavení			276 700,00 Kč

Umělecký materiál (pro zahájení provozu)

Položka	Ks	Cena za kus	Celkem za položku
Voskové bločky	10	330,00 Kč	3 300,00 Kč
Modelovací vosk	10	410,00 Kč	4 100,00 Kč
Akvarelové barvy	1	2 500,00 Kč	2 500,00 Kč
Trojhranné pastelky	10	140,00 Kč	1 400,00 Kč
Výkresy			3 000,00 Kč
Štětec	30	80,00 Kč	2 400,00 Kč
Misky na míchání barev	90	25,00 Kč	2 250,00 Kč
Gáza	10	100,00 Kč	1 000,00 Kč
Barva na textil (batika)	20	25,00 Kč	500,00 Kč
Textilie na výrobu hraček			3 000,00 Kč
Barevné rouno, plst'			3 000,00 Kč
Dřevěné podložky (A4)	30	30,00 Kč	900,00 Kč
Plastové podložky (A3)	30	50,00 Kč	1 500,00 Kč
Ostatní (výtvarný a rukodělný materiál)			10 000,00 Kč
Celkem za materiál			38 850,00 Kč

Celkem

318 550 Kč